

UCHWAŁA Nr XI/69/15
RADY GMINY GOŚCIERADÓW

z dnia 26 listopada 2015 roku

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy
Gościeradów na lata 2016-2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 1515) i art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2014 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.) Rada Gminy Gościeradów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradów na lata 2016-2020 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Z dniem 31 grudnia 2015 r. traci moc Uchwała Nr XI/48/11 Rady Gminy Gościeradów z dnia 28 września 2011r. w sprawie: przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradów na lata 2011 – 2015 i Gminnego Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną w Gminie Gościeradów na lata 2011 – 2015.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Gościeradów.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Gminy Gościeradów
Grzegorz Latawiec

Instytut
Doradztwa
Innowacyjnego Sp. z o. o.

FIM

FUNDACJA INICJATYW MENEDŻERSKICH

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY GOŚCIERADÓW

na lata 2016–2020

Załącznik do uchwały nr XI/69/15
Rady Gminy Gościeradów
z dnia 26.11.2015r.

Przewodniczący Rady
Gminy Gościeradów

Grzegorz Latawiec

Instytut Doradztwa Innowacyjnego
20-454 Lublin, ul. Wyspiańskiego 34
NIP: 946-26-21-557
REGON: 060743160

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód
w Lublinie z siedzibą w Świdniku, VI Wydział
Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich,
20-078 Lublin, ul. I Armii Wojska Polskiego 5/7
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44;
email: biuro@fim.org.pl; www.fim.org.pl
NIP: 712-308-96-56; KRS: 0000290822;

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód
w Lublinie z siedzibą w Świdniku, VI Wydział
Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Spis treści

Wykaz stosowanych skrótów	3
Wstęp	4
1. Uwarunkowania prawne i proces tworzenia Strategii	5
2. Kontekst dokumentów strategicznych	7
2.1. Poziom europejski	7
2.2. Poziom krajowy	9
2.3. Poziom regionalny	15
2.4. Poziom lokalny	17
3. Charakterystyka gminy Gościeradów	19
3.1. Położenie geograficzne i administracyjne	19
3.2. Demografia	21
3.3. Zasoby mieszkaniowe	23
3.4. Rynek pracy	25
4. Identyfikacja problemów społecznych w gminie	27
4.1. Pomoc społeczna w gminie w latach 2012–2014	27
4.2. Obszary problemowe w gminie	35
4.3. Podsumowanie diagnozy	51
5. Misja Strategii	53
6. Cele Strategii	54
7. Wdrażanie i monitorowanie Strategii	60
8. Źródła finansowania Strategii	62
Bibliografia	63
Spis tabel, wykresów i rysunków	66

Wykaz stosowanych skrótów

Strategia Europa 2020	Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
DSRK	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”
ŚSRK	Strategia Rozwoju Kraju 2020 „Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo”
SRKL	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020
SRKS	Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020
PSRPS	Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011–2015
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie
BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
DPS	Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Wstęp

Jednym z podstawowych narzędzi realizacji polityki społecznej na szczeblu lokalnym jest strategia rozwiązywania problemów społecznych, będąca dokumentem planistycznym mającym na celu rozwiązywanie kluczowych problemów społecznych na określonym terytorium. Strategia powinna być wyrazem zintegrowanego planowania społecznego i co najważniejsze powinna określać sposób osiągania wyznaczonych celów poprzez sterowanie procesem rozwoju, integracji oraz szeroko rozumianej polityki społecznej.

Gmina, będąc podstawowym elementem struktury samorządowej, jest bezpośrednio zaangażowana w rozwiązywanie problemów społecznych. Stosownie do postanowień ustawy o samorządzie gminnym¹ do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów i – jeżeli ustawy nie będą stanowiły inaczej – rozstrzyganie w tych sprawach należy do gminy. Stąd też spoczywa na niej realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych, uregulowany w ustawie o pomocy społecznej², ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki oraz rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Gmina może wspierać swoich obywateli w radzeniu sobie z problemami społecznymi realizując swe zadania w sposób efektywny i adekwatny do potrzeb. Ideą przewodnią tych działań powinno być kreowanie korzystnych warunków dla aktywności w różnych sferach życia: edukacyjnej, zawodowej, rodzinnej, zdrowotnej, społecznej, kulturalnej, czy rekreacyjnej. Dostrzegając rangę i znaczenie problematyki społecznej w gminie Gościeradów opracowano *Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradów na lata 2016–2020*, która zastąpiła wcześniej obowiązującą *Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradów na lata 2011–2015*. Przyjęta Strategia porządkuje wiedzę o występujących w gminie problemach społecznych, a także wskazuje priorytety działań, jakie powinny podejmować władze gminy w celu eliminacji tych problemów oraz zapobieganiu ich powstawania. Ustalenie długofalowych celów oraz kierunków działań pozwala na usprawnienie funkcjonowania instytucji działających w obszarze polityki społecznej, lecz również pozwala mieszkańcom zapoznać się z planowaną działalnością władz.

W oparciu o informacje i materiały przekazane przez władze lokalne, a także samodzielnie pozyskane dane statystyczne, opracowano diagnozę społeczną gminy Gościeradów, która pozwoliła zidentyfikować podstawowe problemy występujące w gminie. Diagnoza stanowiła podstawę do opracowania części strategicznej dokumentu, w której oprócz misji oraz celów strategicznych omówiono wdrażanie i monitorowanie Strategii, a także źródła finansowania określonych w niej zadań.

¹ Art. 6. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U.2015.1515 j.t., z późn. zm.

² Art. 16b. oraz art. 17 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U.2015.163 j.t., z późn. zm.

1. Uwarunkowania prawne i proces tworzenia Strategii

W myśl ustawy o pomocy społecznej:

Artykuł 16.

Obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej w zakresie ustalonym ustawą.

Artykuł 17.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

W związku z powyższym ustawa nakłada na gminy obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych, wynikający z obowiązku realizacji zadań pomocy społecznej. Strategia ma na celu wyznaczenie działań podmiotów lokalnych, których efektem będzie ograniczenie występowania oraz zminimalizowanie skutków negatywnych zjawisk społecznych. Zakres przedmiotowy strategii obejmuje takie obszary polityki społecznej, jak kwestia uzależnień od alkoholu oraz narkotyków, problem przemocy w rodzinie oraz niedożywienia dzieci, trudna sytuacja osób w podeszłym wieku, problem bezrobocia, ubóstwa, niepełnosprawności itp. Wspólną cechą wymienionych problemów jest zagrożenie wykluczeniem społecznym osób lub całych grup społecznych.

Ta różnorodność występujących problemów społecznych powoduje ponadto konieczność osadzenia zapisów strategii nie tylko w ramach ustawy o pomocy społecznej, lecz również innych przepisów krajowych, które determinują kształt podejmowanych w przyszłości działań. Do przepisów tych należą m.in.:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2015.1515 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2014.1649 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2014.1118 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.2015.1390 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.2015.332 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2015.114 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U.2015.859 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U.2012.1356 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U.2012.124 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U.2011.231.1375 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U.2011.43.225 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t., z późn. zm.),

- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U.2015.149 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U.2004.256.2572 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2015.748 j.t., z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U.2012.406 j.t., z późn. zm.).

Oprócz zapisów ustawowych nakładających na gminę konieczność skutecznego przeciwdziałania różnym problemom społecznym, dokument musi być spójny z dokumentami strategicznymi unijnego, krajowego, regionalnego i gminnego.

2. Kontekst dokumentów strategicznych

Planowanie strategiczne w dziedzinie gminnej polityki społecznej stanowi relatywnie długi i skomplikowany proces dostosowywania działań władz samorządowych do obecnych oraz przyszłych potrzeb społecznych w określonej perspektywie czasowej, z uwzględnieniem posiadanych zasobów oraz szans i zagrożeń pochodzących z otoczenia. Wśród kluczowych uwarunkowań zewnętrznych, mogących mieć wpływ na realizację założeń przyjętych w Strategii, znajdują się również dokumenty strategiczne na szczeblu międzynarodowym (przede wszystkim UE), krajowym, regionalnym i gminnym. Definiują one ramy formalno-prawne dla działania władz samorządowych, a jednocześnie wskazują priorytetowe obszary interwencji publicznej.

2.1. Poziom europejski

Szczególne znaczenie w zakresie przeciwdziałania i walki z wykluczeniem społecznym, z uwagi na ich implementację w polskich przepisach i dokumentach strategicznych, mają rozwiązania przyjmowane przez organy UE.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju

W 2010 r. Komisja Europejska opublikowała dokument *Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*³. Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Jednym z celów Strategii Europa 2020 jest wydzwignięcie z ubóstwa i wykluczenia społecznego co najmniej 20 milionów ludzi i zwiększenie do poziomu 75% zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat. W osiągnięciu tych celów pomocne są inicjatywy przewodnie Strategii Europa 2020, w tym Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia.

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznacza wzmocnienie pozycji obywateli poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje, zwalczanie ubóstwa oraz modernizowanie rynków pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej, aby pomóc ludziom przewidywać zmiany i radzić sobie z nimi oraz móc budować spójne społeczeństwo.

Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym⁴ jest jedną z siedmiu inicjatyw przewodnich Strategii Europa 2020. Projekt ma na celu zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie

³ Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komisja Europejska, Bruksela 2010.

⁴ Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, Komisja Europejska, Bruksela 2010.

uczestniczyć w życiu społecznym. Działalność platformy dotyczy przede wszystkim pięciu obszarów. Są to:

- 1) Działania obejmujące wszystkie obszary polityki, takie jak rynek pracy, gwarantowany dochód minimalny, opieka zdrowotna, edukacja, warunki mieszkaniowe i dostęp do podstawowego rachunku bankowego.
- 2) Skuteczniejsze wykorzystanie funduszy UE wspierających włączenie społeczne. Komisja zaproponowała, aby 20% środków z Europejskiego Funduszu Społecznego przeznaczyć na walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
- 3) Wspieranie rzetelnego sprawdzania skuteczności innowacyjnych rozwiązań w obszarze polityki społecznej, zanim zostaną one powszechnie wdrożone.
- 4) Współpraca partnerska ze społeczeństwem obywatelskim, aby skuteczniej wspierać realizację reform polityki społecznej. Udział osób dotkniętych ubóstwem ma zasadnicze znaczenie dla powodzenia strategii włączenia społecznego.
- 5) Ścisła koordynacja polityki poszczególnych krajów UE prowadzona w ramach otwartej metody koordynacji w dziedzinie ochrony socjalnej i włączenia społecznego (społeczna OMK) i przy pomocy Komitetu Ochrony Socjalnej.

Cel Strategii Europa 2020 dotyczący ubóstwa jest zarazem zachętą dla Komisji Europejskiej do położenia większego nacisku na kwestie społeczne w rocznej analizie wzrostu gospodarczego.

Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia

Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia⁵ to inicjatywa Komisji, która ma pomóc UE w osiągnięciu do 2020 r. celu, jakim jest podniesienie do 75% odsetka zatrudnionych osób w wieku produkcyjnym (20–64 lata). Program ma przyczynić się również do osiągnięcia takich celów UE, jak obniżenie wskaźnika uczniów przedwcześnie kończących naukę do poziomu poniżej 10%, zwiększenie (do co najmniej 40%) odsetka młodych ludzi podejmujących studia na uniwersytetach i politechnikach, a także zmniejszenie do 2020 r. o co najmniej 20 mln grupy osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Program zawiera szereg konkretnych działań, które pomogą:

- przyspieszyć reformy służące zwiększeniu elastyczności i bezpieczeństwa zatrudnienia na rynku pracy,
- dostosować kwalifikacje pracowników do potrzeb rynku pracy obecnie i w przyszłości,
- poprawić jakość miejsc pracy i warunki pracy,
- stworzyć lepsze otoczenie dla tworzenia miejsc pracy.

⁵ Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia, Komisja Europejska, Bruksela 2010.

2.2. Poziom krajowy

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”⁶, przyjęta Uchwałą Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r., jest, zgodnie z przepisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju⁷ (art. 9 ust 1) – dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat. Stanowi najszerzy i najbardziej ogólny element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego założenia zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju kraju oraz przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski.

Celem głównym dokumentu jest poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce. Warto zauważyć, że formułowanie poprawy jakości życia – jako celu rozwoju – niesie za sobą pewne konsekwencje. Dotyczą one kompleksowego rozumienia „jakości życia” (ang. „well-being”) jako dobrostanu w różnych obszarach życia:

- długości życia w ogóle,
- długości życia w zdrowiu (co wiąże się z poprawą stanu zdrowia Polaków jako rezultatu międzysektorowych działań prozdrowotnych a w szczególności sprawnie funkcjonującego systemu ochrony zdrowia),
- większej satysfakcji z wykonywania pracy,
- lepszych warunków łączenia kariery zawodowej z życiem prywatnym i rodzinnym,
- sprawnej sieci bezpieczeństwa socjalnego nastawionej na pomoc, której celem jest zwiększenie szans na aktywność społeczną i zawodową i dbałość o przeciwdziałanie różnym formom wykluczenia,
- dostępności dóbr i usług publicznych (zdefiniowanych, standaryzowanych, efektywnie dostarczanych) bez względu na status rodzinny i miejsce zamieszkania,
- otwartych warunków uczestnictwa w życiu publicznym,
- bezpieczeństwa dochodów na starość,
- środowiskowego poczucia równowagi w odniesieniu do warunków krajobrazowych, naturalnego stanu otoczenia oraz żywności,
- udziału w kulturze (co jest ważne dla prorozwojowego potencjału kreatywności),
- poczucia satysfakcji z życia.

Jednym z trzech obszarów rozwojowych w DSRK jest obszar efektywności i sprawności państwa, któremu przyporządkowano dwa cele strategiczne: Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej (Cel 10) oraz Wzrost społecznego kapitału rozwoju (Cel 11).

⁶ Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013.

⁷ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2014.1649 j.t., z późn. zm.).

*Strategia Rozwoju Kraju 2020 „Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo”*⁸, przyjęta Uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r., to najważniejszy dokument w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020. ŚSRK wytycza obszary strategiczne, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. ŚSRK stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych, które powinny przyczyniać się do realizacji założonych w ŚSRK celów, a zaprojektowane w nich działania – rozwijać i uszczegóławiać reformy wskazane w ŚSRK. Zadaniem zintegrowanych strategii będzie sprecyzowanie kierunków działania i przedstawienie instrumentów realizujących wskazane zadania państwa.

Strategia definiuje trzy obszary strategicznego rozwoju:

- 1) Sprawne i efektywne państwo.
- 2) Konkurencyjna gospodarka.
- 3) Spójność społeczna i terytorialna.

Jednym z celów przyporządkowanych do pierwszego obszaru jest „Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela”. Priorytetowe kierunki interwencji publicznej w tym obszarze to:

- poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości,
- rozwój kapitału społecznego,
- zwiększenie bezpieczeństwa obywatela,
- utrwalenie bezpieczeństwa narodowego.

Natomiast w obszarze „Spójność społeczna i terytorialna” cele strategiczne to:

- integracja społeczna, w tym:
 - zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym
 - zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych
- zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, w tym:
 - podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych,
 - zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych.

⁸ Strategia Rozwoju Kraju 2020 „Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

*Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*⁹ została przyjęta przez Uchwałą Nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. SRKL jest jedną z dziewięciu strategii sektorowych stanowiących „inne strategie rozwoju” w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, realizujących średnio i długookresową strategię rozwoju kraju.

Głównym celem SRKL jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Poza celem głównym w SRKL wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia,
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych,
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej,
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych SRKL odbywać się będzie w wyniku działań podejmowanych na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości.

Pracom nad SRKL towarzyszyło przekonanie, że wysoka jakość kapitału ludzkiego ma znaczenie przy dokonywaniu życiowych wyborów, które przekładają się na jakość życia obecnego i przyszłych pokoleń.

Realizacja celów SRKL powinna, w perspektywie roku 2020, pozwolić na to, by Polska, dzięki rozwiniętemu rynkowi pracy i wysokiemu poziomowi zatrudnienia w połączeniu z wysokiej jakości systemem kształcenia oraz efektywną opieką zdrowotną, stawała się coraz bardziej nowoczesnym, atrakcyjnym i konkurencyjnym miejscem do życia.

⁹ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

*Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*¹⁰ została przyjęta Uchwałą Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. Jest jedną z dziewięciu strategii zintegrowanych. Działania wskazane w SRKS mają wspierać zaangażowanie obywatelskie, zachęcać do współpracy oraz wzmacniać kreatywność Polaków. Strategia jest dokumentem wielowymiarowym, zakładającym skoordynowaną interwencję publiczną w obszarach dotychczas niedocenianych lub niewystarczająco akcentowanych w dokumentach horyzontalnych.

SRKS przyczynia się do realizacji Celu 11 DSRK „Wzrost społecznego kapitału rozwoju”, wdrażając określone w dokumencie kierunki interwencji:

- przygotowanie i wprowadzenie programu edukacji obywatelskiej na wszystkich poziomach edukacji, w perspektywie uczenia się przez całe życie,
- promowanie działań szkół i innych podmiotów w zakresie realizacji projektów społecznych,
- uproszczenie mechanizmów zrzeszania się ludzi przez ograniczenie procedur i obciążeń dla stowarzyszeń, fundacji i inicjatyw obywatelskich,
- promocja partycypacji społecznej i obywatelskiej (przez docenianie ludzi zaangażowanych w działalność społeczną, kampanie społeczne, wykorzystywanie nowoczesnych technologii, wprowadzanie nowych technik głosowań i komunikowania się administracji z obywatelami),
- zwiększenie obecności kultury w życiu codziennym ludzi przez stałe zwiększanie dostępności zasobów kultury i kształcenie nawyków kulturowych,
- modernizacja infrastruktury oraz rozszerzenie ról społecznych instytucji kultury, w tym bibliotek i ośrodków kultury.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 opiera się na przekonaniu, że kapitał społeczny jest ważnym czynnikiem rozwoju kraju i wymagającym wzmocnienia. Podejmowane działania powinny przyczyniać się do wzrostu wzajemnego zaufania Polaków i sprzyjać poprawie zaufania do instytucji i organów państwa. Ważnym elementem inicjowanych zmian powinno być wzmacnianie gotowości Polaków do działania na rzecz dobra wspólnego.

¹⁰ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2013.

Oprócz dokumentów o charakterze stricte strategicznym w Polsce przyjęto szereg programów oraz planów odnoszących się do tematyki społecznej, stanowiących operacyjne uszczegółowienie zamierzeń ujętych w strategiach. Do obecnie obowiązujących należą przede wszystkim:

- *Wieloletni Program Wspierania Finansowego Gmin w zakresie Dożywiania „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020*¹¹ – strategicznym celem programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych.
- *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji*¹² – główne priorytety programu to: przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, zapewnienie spójności działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych dzieci i młodzieży, aktywna integracja w społeczności lokalnej, bezpieczeństwo i aktywność osób starszych, zapobieganie niepewności mieszkaniowej i przeciwdziałania bezdomności oraz zarządzanie i zmiany strukturalne systemu integracji społecznej.
- *Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020*¹³ – celem programu jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną. Program ma przyczyniać się do pełniejszego korzystania z potencjału społeczno-zawodowego osób starszych, aby mogły one pełnić różne role społeczne w życiu publicznym. Ważne jest również uwzględnienie w działaniach ograniczeń wynikających z barier funkcjonalnych, na które narażone mogą być osoby starsze.
- *Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020*¹⁴ – głównym celem programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce, poprzez zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie, zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.
- *Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomani na lata 2011–2016*¹⁵ – cel ogólny programu to ograniczenie używania narkotyków i związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych.
- *Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011–2015*¹⁶ – do strategicznych celów programu należą: ograniczenie szkód zdrowotnych wynikających

¹¹ Wieloletni Program Wspierania Finansowego Gmin W Zakresie Dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020, Załącznik do uchwały nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r.

¹² Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.

¹³ Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020, Załącznik do uchwały nr 237 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r.

¹⁴ Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020, Warszawa 2014.

¹⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 r. w sprawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011–2016, Dz. U. 2011 nr 78 poz. 428.

ze spożywania alkoholu, zmniejszenie dostępności i zmiana struktury spożywanego alkoholu, ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego, w tym szkód zdrowotnych i rozwojowych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, ograniczenie zjawiska picia alkoholu przez dzieci i młodzież, ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy rodzinom, poprawa jakości działań podejmowanych przez gminy w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz ograniczenie wydatkowania środków finansowych na zadania niezwiązane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, ograniczenie przypadków naruszeń prawa w związku z alkoholem oraz oszacowanie strat ekonomicznych związanych z alkoholem.

- *Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2015–2017*¹⁷ – celem ogólnym planu jest zwiększenie wskaźnika zatrudnienia ogółem (do 68,1% w 2017 r. – dla osób w przedziale wieku 20–64 lata). Realizacji tego celu sprzyjać będzie osiągnięcie celów dodatkowych, którymi są zmniejszenie stopy bezrobocia ogółem oraz zwiększenie wskaźnika aktywności zawodowej.
- *Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020*¹⁸ – celem strategicznym programu jest wsparcie seniorów poprzez dofinansowanie działań jednostek samorządu terytorialnego w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior-WIGOR”.

¹⁶ Załącznik do Uchwały nr 35/2011 Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 r.

¹⁷ Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2015–2017, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2014.

¹⁸ Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2015.

2.3. Poziom regionalny

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

*Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (aktualizacja)*¹⁹ została przyjęta Uchwałą Nr 121 Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2013 r. Jej głównym celem jest wzrost wydajności pracy we wszystkich sektorach gospodarki Polski Wschodniej. W obszarze „Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego” określono, że aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy i podniesienie jakości kapitału ludzkiego na potrzeby gospodarki opartej na wiedzy to kluczowe strategiczne wyzwania z punktu widzenia systematycznego wzmacniania pozycji konkurencyjnej i rozwojowej województw Polski Wschodniej. Realizacja tego celu wymaga podjęcia w perspektywie średniookresowej szeregu właściwie skoordynowanych i kompleksowych strategicznych działań nakierowanych na poprawę sytuacji na makroregionalnym rynku pracy. Do celów strategicznych we wspomnianym obszarze należą: przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy oraz wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020

Na poziomie województwa lubelskiego kluczowym dokumentem określającym cele i zadania samorządów, publicznych instytucji pomocy społecznej i służb zatrudnienia oraz podmiotów niepublicznych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, jest *Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020*²⁰. W strategii określonym obszarom polityki społecznej przypisano następujące cele główne:

- Obszar I – Bezrobocie i walka z ubóstwem,
Cel główny – Wzrost zatrudnienia i ograniczenie poziomu ubóstwa w województwie lubelskim do 2020 r.,
- Obszar II – Starzejące się społeczeństwo,
Cel główny – Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, włączenie społeczne oraz wzrost aktywności i udziału w życiu społecznym osób starszych,
- Obszar III – Wsparcie dziecka i rodziny,
Cel główny – Budowa spójnego systemu pomocy efektywnie wspierającego rodzinę w województwie lubelskim,
- Obszar IV – Wsparcie osób niepełnosprawnych,
Cel główny – Włączenie niepełnosprawnych mieszkańców województwa lubelskiego w życie społeczne i zawodowe,
- Obszar V – Zdrowie psychiczne,
Cel główny – Włączenie osób z zaburzeniami psychicznymi w życie społeczne i zawodowe,
- Obszar VI – Rozwój społeczności lokalnej,
Cel główny – Aktywne społeczności lokalne województwa lubelskiego,
- Obszar VII – Ekonomia społeczna,
Cel główny – Budowa efektywnej ekonomii społecznej w województwie lubelskim.

¹⁹ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (aktualizacja), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013.

²⁰ Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, Lublin 2013.

Misją *Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011–2015*²¹ jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańcom powiatu kraśnickiego poprzez efektywną pomoc społeczną z wykorzystaniem zasobów instytucjonalnych i potencjału kapitału ludzkiego priorytety rozwojowe określone w PSRPS to:

- 1) Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych zapewniającego im właściwą pomoc.
- 2) Ograniczenie problemów społecznych związanych z uzależnieniami.
- 3) Systemowa pomoc osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej poprzez zminimalizowanie zasięgu ubóstwa.
- 4) Sprawny, skuteczny system przeciwdziałania i zapobiegania długotrwałego bezrobocia,
- 5) Ograniczenie czynników generujących zagrożenie poczucia bezpieczeństwa 141 mieszkańców powiatu.
- 6) Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w realizacji inicjatyw społecznych, które wspomagają rozwój lokalny, rozwiązywanie problemów społecznych, budowanie społeczeństwa obywatelskiego i wpływają na podnoszenie jakości życia na obszarze powiatu kraśnickiego.
- 7) Zdrowe społeczeństwo, świadome zagrożeń.

Dla każdego z priorytetów określonych w PSRPS opracowano program działań:

- Priorytet I – Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Starszych,
- Priorytet II – Powiatowy Program Profilaktyki Uzależnień,
- Priorytet III – Powiatowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu,
- Priorytet IV – Powiatowy Program Ograniczania Bezrobocia,
- Priorytet V – Powiatowy Program Bezpieczeństwa Publicznego,
- Priorytet VI – Powiatowy Program Aktywizacji Kapitału Ludzkiego,
- Priorytet VII – Powiatowy Program Ochrony Zdrowia.

²¹ Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011–2015, Starostwo Powiatowe w Kraśniku, Kraśnik 2010.

2.4. Poziom lokalny

Strategia Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020

Strategia Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 to kilkuletni plan działania wyznaczający strategiczne cele rozwoju gminy. Ustalenia zawarte w *Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020* stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy długookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Wokół zawartych w dokumencie ustaleń koncentrować się będą działania władz samorządowych, a także innych interesariuszy, zmierzające do zapewnienia jak najlepszych warunków do dalszego rozwoju gospodarczego i życia mieszkańców gminy.

W *Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020* zostały wyróżnione cztery zasadnicze obszary rozwojowe:

- A. Edukacja i kapitał społeczny
- B. Pomoc społeczna
- C. Jakość życia
- D. Przedsiębiorczość i rolnictwo

Pierwszy obszar porusza zagadnienia związane z systemem edukacyjno-wychowawczym oraz szeregiem innych działań wspierających rozwój kapitału intelektualnego. W obszarze „A. Edukacja i kapitał społeczny” również sformułowane są cele dotyczące kształtowania i rozwoju aktywności obywatelskiej, wzmacniania kapitału społecznego, a także budowania społeczeństwa informacyjnego. Drugi obszar rozwojowy odnosi się do kwestii zadań związanych z pomocą społeczną w gminie. Rozwinięcie i uszczegółowienie tego obszaru stanowi właśnie *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradów na lata 2016–2020*. Trzeci obszar „C. Jakość życia” zawiera w sobie zarówno komponent „twardy” – infrastrukturalny, a więc dotyczący budowy nowej i modernizacji istniejącej infrastruktury drogowej, sieciowej oraz kubaturowej, w tym obiektów użyteczności publicznej, jak i „miękki” – związany z organizacją czasu wolnego, kulturą, rekreacją, sportem i turystyką. Ważnymi tematami wpływającymi na jakość życia, do których zawarto odniesienia są także ochrona środowiska i dziedzictwa kulturowego oraz bezpieczeństwo, ład i porządek publiczny, a także zagospodarowanie przestrzeni publicznej. Ostatni zaś obszar „D. Przedsiębiorczość i rolnictwo” wyznacza cele związane z pozyskiwaniem nowych inwestorów, rozwojem lokalnej przedsiębiorczości i wspieraniem rolnictwa.

Pozostałe dokumenty lokalne

W kwestii rozwiązywania problemów społecznych szczególną wagę przypisuje się lokalnym programom, przyjmowanym uchwałami Rady Gminy. Do obecnie obowiązujących zaliczyć należy:

- 1) *Gminny System Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną w Gminie Gościeradów na lata 2011–2015*²² – głównym celem programu jest „Wzmacnianie potencjału rozwojowego rodziny w zakresie zaspokajania indywidualnych potrzeb jej członków, ochrony jej praw i podmiotowości, w systemowych działaniach zapewniających niwelowanie różnic, bezpieczeństwo socjalne i poprawę jakości życia.”

²² Uchwała Nr XI/48/11 Rady Gminy Gościeradów z dnia 28 września 2011 r.

- 2) *Program osłonowy w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży w Gminie Gościeradów na rok 2015*²³ – celem programu jest „Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin problemowych, nie spełniających kryteriów do dożywiania w myśl przepisów o pomocy społecznej, co najmniej jednego ciepłego posiłku (dania) w ciągu dnia, w okresie uczęszczania na zajęcia szkolne”.
- 3) *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2015 rok*²⁴ – cele programu to: zapobieganie powstawaniu nowych problemów związanych z nadużywaniem alkoholu, zmniejszanie rozmiarów problemów już istniejących, zwiększanie skuteczności oddziaływań w zakresie profilaktyki problemów alkoholowych.
- 4) *Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Gościeradów na lata 2011–2015*²⁵ – priorytetem programu jest „Zmniejszenie rozmiarów przemocy w rodzinach na terenie Gminy Gościeradów poprzez usprawnienie systemu wsparcia ofiar przemocy”.
- 5) *Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2015–2017*²⁶
- 6) *Lokalny program wspierania edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży z terenu Gminy Gościeradów*²⁷ – przyjęcie programu pozwoli wspierać rozwój młodych mieszkańców gminy i motywować ich do dalszych działań w tym zakresie.

²³ Uchwała Nr III/16/15 Rady Gminy Gościeradów z dnia 29 stycznia 2015 r.

²⁴ Uchwała Nr II/6/14 Rady Gminy Gościeradów z dnia 11 grudnia 2014 r.

²⁵ Uchwała Nr VI/22/11 Rady Gminy Gościeradów z dnia 31 marca 2011 r.

²⁶ Uchwała Nr IV/32/15 Rady Gminy Gościeradów z dnia 26 marca 2015 r.

²⁷ Uchwała Nr VIII/54/2015 Rady Gminy Gościeradów z dnia 13 sierpnia 2015 r.

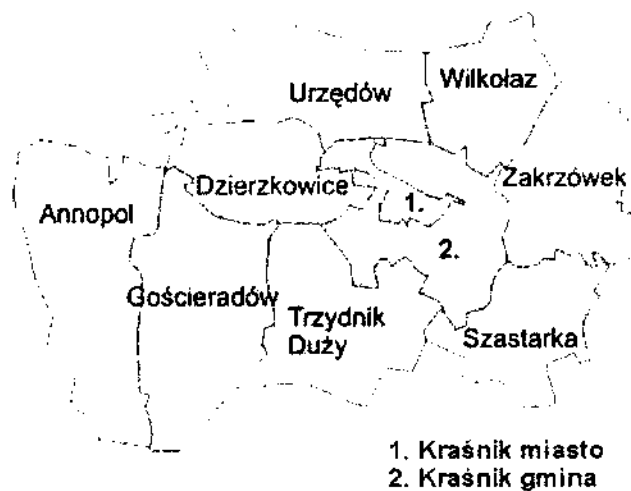
- 5) Gościeradów Ukazowy,
- 6) Księżomierz Dzierzkowska,
- 7) Księżomierz Gościeradowska,
- 8) Księżomierz Kolonia,
- 9) Księżomierz Kościelna,
- 10) Liśnik Duży,
- 11) Liśnik Duży Kolonia,
- 12) Łany,
- 13) Marynopol,
- 14) Mniszek,
- 15) Salomin,
- 16) Suchodoły,
- 17) Szczecyn,
- 18) Wólka Gościeradowska,
- 19) Wólka Szczeka.

Na terenie wsi Gościeradów Folwark wyodrębnione są ponadto dwa osiedla: Gościeradów POM i Gościeradów Zachód.

Gmina Gościeradów jest jedną z 10 gmin należących do powiatu kraśnickiego i graniczy:

- od zachodu z gminą Annopol,
- od północy z gminą Dzierzkowice,
- od wschodu z gminą Trzydnik Duży,
- od południa z należącymi do województwa podkarpackiego gminami Zaklików i Radomyśl.

Rysunek 2: Położenie gminy Gościeradów w powiecie kraśnickim

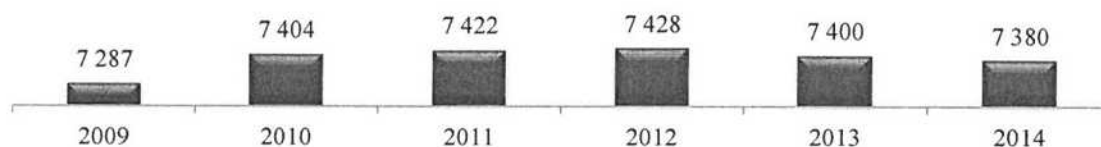

Źródło: Strona internetowa Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej, www.osp.org.pl

3.2. Demografia

W latach 2009–2014 liczba mieszkańców w gminie Gościeradów początkowo wzrastała, a od 2012 r. zaczęła spadać. W 2014 r. na terenie gminy mieszkało 7 380 osób – o 0,6% mniej niż w 2012 r. oraz o 1,3% więcej niż w 2009 r.

Wykres 1: Liczba ludności w gminie Gościeradów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2015 r. najliczniej zamieszkiwanymi sołectwami w gminie były sołectwa Gościeradów Ukazowy (932 mieszkańców), Liśnik Duży (591 mieszkańców) oraz Szczecyn (549 mieszkańców), których liczba mieszkańców stanowiła 27,7% wszystkich mieszkańców gminy. Najmniejszymi pod względem liczby mieszkańców były sołectwo Gościeradów Kolonia (102 mieszkańców) oraz osiedle Gościeradów POM (137 mieszkańców).

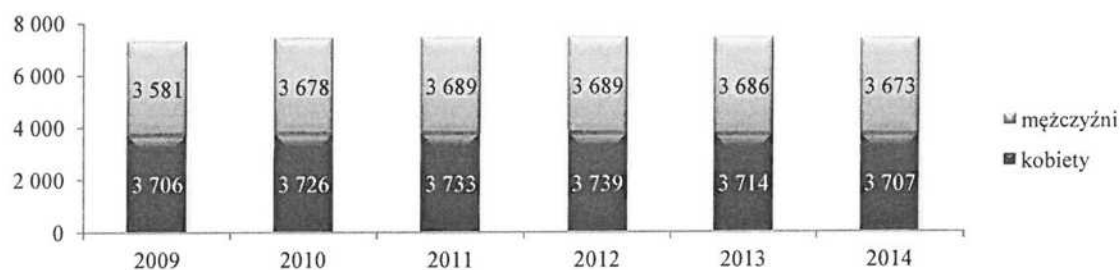
Tabela 1: Wykaz sołectw gminy Gościeradów wraz z liczbą mieszkańców

Nazwa sołectwa/osiedle	Liczba osób zameldowanych na pobyt stały i czasowy wg stanu na dzień 06.08.2015 r.
Aleksandrów	270
Gościeradów Folwark	403
Gościeradów Kolonia	102
Gościeradów Plebański	373
Gościeradów Ukazowy	932
Gościeradów POM (osiedle)	137
Gościeradów Zachód (osiedle)	329
Księżomierz Dzierzkowska	424
Księżomierz Gościeradowska	369
Księżomierz Kolonia	187
Księżomierz Kościelna	289
Liśnik Duży	591
Liśnik Duży Kolonia	294
Łany	269
Marynopol	171
Mniszek	374
Salomin	364
Suchodoły	432
Szczecyn	549
Wólka Gościeradowska	514
Wólka Szczeka	116
ogółem	7 489

Źródło: Informacje przekazane przez Urząd Gminy Gościeradów

W strukturze ludności pod względem płci przeważały kobiety, które w 2014 r. stanowiły 50,2% ogólnej liczby ludności. Zarówno liczba kobiet, jak i mężczyzn początkowo wzrastała, zaś od 2012 r. zmniejszyła się odpowiednio o 0,9% oraz o 0,4%. Współczynnik feminizacji w gminie w latach 2010–2014 wyniósł 101 – na 100 mężczyzn przypadało 101 kobiet. Najwyższa wartość współczynnika wystąpiła w 2009 r. i wyniosła 103.

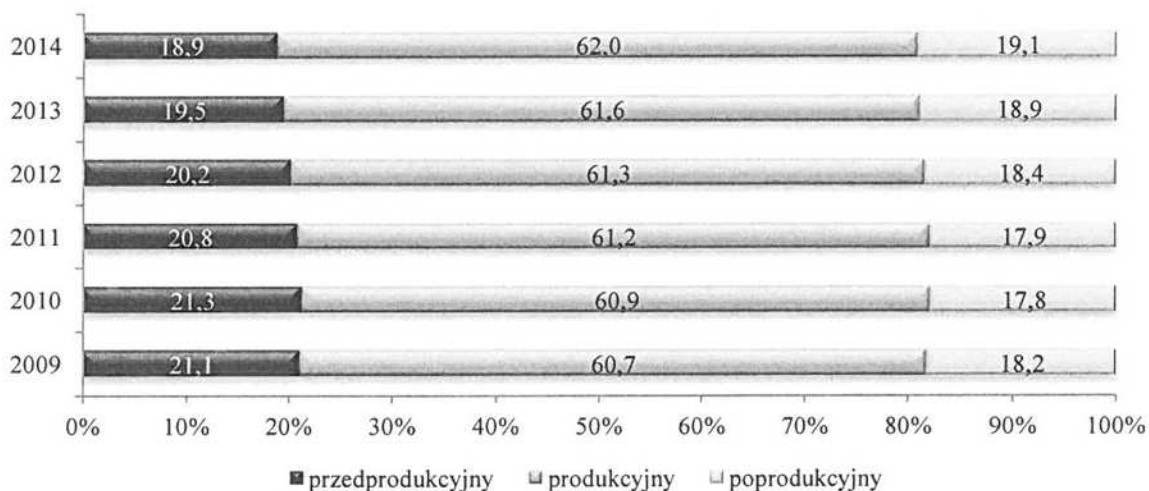
Wykres 2: Struktura ludności wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Analizując strukturę ludności w podziale na ekonomiczne grupy wieku w latach 2009–2014 zauważalny jest spadek o 2,2 p.p. udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców oraz wzrost o 0,9 p.p. odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym. Zwiększeniu uległ również odsetek osób w wieku produkcyjnym (o 1,3 p.p.).

Wykres 3: Ludność wg ekonomicznych grup wieku (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

3.3. Zasoby mieszkaniowe

W 2013 r. w zasobach mieszkaniowych gminy było 2 165 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 203 022 m². Od 2009 r. liczba mieszkań wzrosła o 6,7%, a łączna powierzchnia użytkowa zwiększyła się o 7,6%.

Tabela 2: Zasoby mieszkaniowe

	2009	2010	2011	2012	2013
mieszkania	2 029	2 162	2 164	2 164	2 165
powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	188 623	202 625	202 852	202 852	203 022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2013 r. wyniosła 93,8 m², czyli o 0,8 m² więcej niż w 2009 r. W okresie tym o 1,5 m² wzrosła również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę. Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w 2013 r. wyniosła 292,6 – o 5,1% więcej niż w 2009 r.

Tabela 3: Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki

	2009	2010	2011	2012	2013
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	93,0	93,7	93,7	93,7	93,8
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	25,9	27,4	27,3	27,3	27,4
mieszkania na 1000 mieszkańców	278,4	292,0	291,6	291,3	292,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2014 r. do użytkowania oddano 5 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej równej 610 m² – w całym analizowanym okresie była to liczba najwyższa. W 2010 r. nie oddano żadnych mieszkań, w 2012 r. i 2013 r. – oddano do użytkowania po 1 mieszkaniu, zaś w 2009 r. i 2011 r. – po dwa mieszkania.

Tabela 4: Mieszkania oddane do użytkowania

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
mieszkania	2	0	2	1	1	5
powierzchnia użytkowa mieszkań	173	0	227	169	170	610

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rozproszona zabudowa osadnicza gminy stwarza trudności w wyposażeniu mieszkańców w podstawową infrastrukturę drogową, wodociagową i kanalizacyjną. Z wodociągów w 2013 r. korzystało 37,1% ogółu mieszkańców (o 3,8 p.p. więcej niż w 2009 r.), z gazu – 23% (o 0,3 p.p. więcej niż w 2009 r.), zaś z kanalizacji jedynie 6,9% (o 0,1 p.p. więcej niż w 2009 r.).

Tabela 5: Korzystający z instalacji w % ogółu ludności

	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	33,3	34,1	34,1	36,0	37,1
kanalizacja	6,8	6,8	6,8	6,9	6,9
gaz	22,7	23,2	23,6	22,5	23,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2013 r. 75,5% ogólnej liczby mieszkań było podłączonych do wodociągów, 68% posiadało łazienkę, a 57,6% centralne ogrzewanie. Proporcje te od 2009 r. wzrosły odpowiednio o 5,8 p.p., 6,5 p.p. oraz 2,7 p.p.

Tabela 6: Mieszkania wyposażone w urządzenia sanitarno-techniczne (w % ogółu mieszkań)

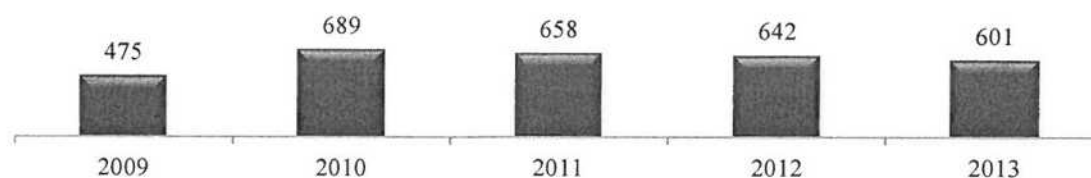
	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	69,7	75,4	75,5	75,5	75,5
łazienka	61,5	68,0	68,0	68,0	68,0
centralne ogrzewanie	54,9	57,5	57,6	57,6	57,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

3.4. Rynek pracy

W 2009 r. liczba pracujących w gminie Gościeradów wyniosła 475 osób, po czym w kolejnym roku wzrosła do 689 osób (o ponad 45%). Od 2010 r. liczba pracujących zmniejszała się i w 2013 r. wyniosła 601 osób, czyli o 12,8% mniej niż w 2010 r.

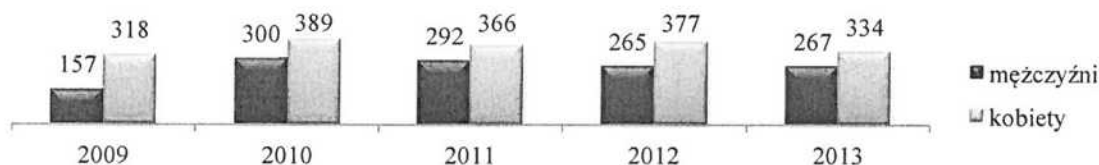
Wykres 4: Pracujący²⁸ ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W strukturze pracujących dominowały kobiety – w 2013 r. stanowiły 55,6% ogólnej liczby pracujących. Największa liczba pracujących kobiet wystąpiła w 2010 r., podobnie było w przypadku mężczyzn. Od 2010 r. liczba pracujących mężczyzn zmniejszała się, zaś liczba pracujących kobiet podlegała wahaniom.

Wykres 5: Pracujący wg płci

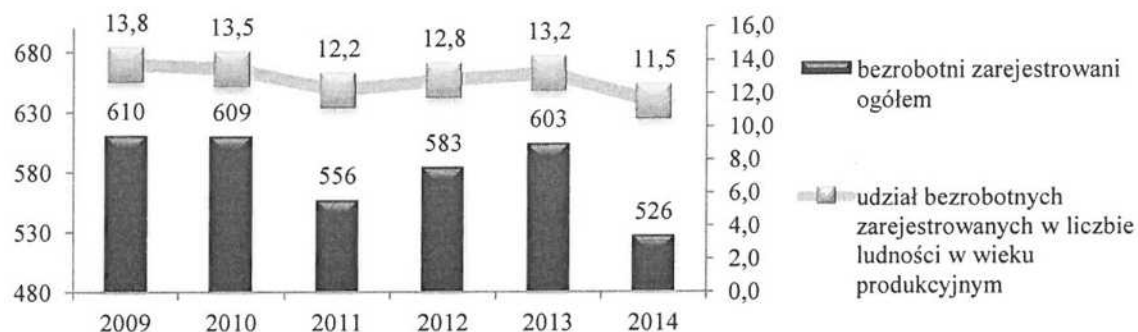

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W latach 2009–2014 najmniej zarejestrowanych osób bezrobotnych odnotowano w 2014 r. W latach 2011–2013 liczba zarejestrowanych bezrobotnych wzrosła o 8,5%, jednakże najwyższa ich liczba wystąpiła w 2009 r. Wraz ze zmianą liczby zarejestrowanych bezrobotnych zmieniał się ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Najwyższy wystąpił w 2009 r. (13,8%), zaś najniższy w 2014 r. (11,5%).

²⁸ Zgodnie z metodologią badań obejmujących podmioty gospodarki narodowej do pracujących zalicza się: osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków spółdzielni produkcji rolniczej, duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

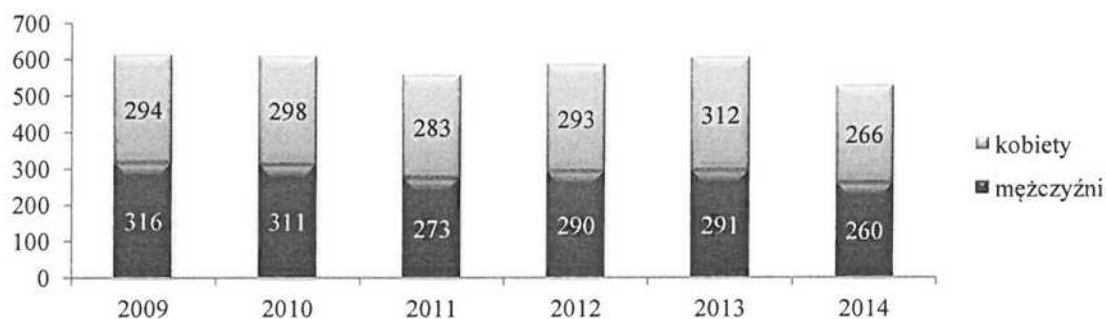
Wykres 6: Zarejestrowani bezrobotni

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W strukturze bezrobotnych pod względem płci od 2011 r. przeważały kobiety, które w 2014 r. stanowiły 50,6% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.

Wykres 7: Zarejestrowani bezrobotni wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

4. Identyfikacja problemów społecznych w gminie

4.1. Pomoc społeczna w gminie w latach 2012–2014

Podstawowym aktem regulującym zakres i sposób funkcjonowania pomocy społecznej jest ustawa o pomocy społecznej. Pomoc społeczna definiowana jest w ustawie jako instytucja polityki społecznej państwa mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczna opiera się na działaniach formalnie zorganizowanych. Jest to instytucja zatrudniająca wyspecjalizowany personel, realizujący cele i zadania w określonych strukturach organizacyjnych. Usługi pomocy społecznej wskazują na interpersonalny charakter, wyznaczony przez ustalone kryteria formalno-prawne, jakie świadczeniobiorca powinien spełniać, aby otrzymać pomoc.

O pomoc finansową mogą ubiegać się osoby, które spełniają warunki określone w ustawie o pomocy społecznej, tj.:

- są w trudnej sytuacji życiowej,
- są w trudnej sytuacji finansowej,

przy czym oba te warunki muszą być spełnione jednocześnie.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w trudnej sytuacji życiowej, w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony wielodzietności lub macierzyństwa,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej mają osoby i rodziny, które spełniają kryterium dochodowe przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednej z wyżej wymienionych okoliczności. Miesięczny dochód osoby lub rodziny ubiegającej się o pomoc nie może być wyższy od kwoty określonej art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Kryterium dochodowe wynosi odpowiednio:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej jej dochód nie może przekroczyć kwoty 634 zł,
- w przypadku osoby w rodzinie dochód przypadający na osobę nie może przekroczyć kwoty 514 zł.

Zarządzeniem Nr 3/90 Naczelnika Gminy Gościeradów z dnia 29 marca 1990 r. został powołany Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie²⁹. Rejonem działania Ośrodka jest teren gminy Gościeradów. Celem OPS jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy osobom uprawnionym do alimentów gdzie m. in. prowadzi postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych.

Instytucja pomocy społecznej świadczy usługi bezpośrednie, to znaczy przeznaczone dla konkretnych jednostek i rodzin. Realizuje cele polityki społecznej formułowane na poziomie strukturalnym, jak również zadania własne oraz zlecone na płaszczyźnie praktyki profesjonalnej.

Od 2011 r. liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Gościeradów zmniejszała się i w 2014 r. wyniosła 480 wobec 540 w 2012 r. (spadek o 12,4%). Na przestrzeni tych lat zmniejszeniu o 14,4% uległa również liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc. Wśród rodzin korzystających z pomocy dominowały rodziny jednoosobowe, stanowiące w 2014 r. 34,6% ogólnej liczby rodzin oraz rodziny czteroosobowe, stanowiące 21,9%.

Tabela 7: Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS w Gościeradowie

	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
1 osobowe	183	170	166	183	170	166
2 osobowe	57	57	52	114	114	104
3 osobowe	71	74	61	213	222	183
4 osobowe	117	110	105	468	440	420
5 osobowe	59	57	59	295	285	295
6 osobowe i więcej	53	47	37	367	323	255
ogółem	540	515	480	1 640	1 554	1 423

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r. 2013 r. oraz 2014 r.

W latach 2012–2014 zmniejszyła się liczba rodzin i liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenia. Zwiększeniu uległa natomiast liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia w postaci pracy socjalnej. W 2014 r. otrzymało je 119 rodzin (o 120,4% więcej niż w 2012 r.) oraz 378 osób w rodzinach (o 166,2% więcej niż w 2012 r., jednak o 16,6% mniej niż w 2013 r.).

Tabela 8: Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenia

	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
świadczenia w ramach zadań zleconych i zadań własnych	540	515	480	1 640	1 554	1 423
pomoc udzielona w postaci pracy socjalnej	54	140	119	142	453	378

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r. 2013 r. oraz 2014 r.

Wśród świadczeń udzielonych z zadań własnych gminy przez OPS w Gościeradowie w latach 2012–2014 zmniejszeniu uległa liczba udzielonych schronień, zasiłków celowych, świadczeń

²⁹ Strona internetowa Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie, www.opsgoscieradow.pl.

w postaci posiłku, zasiłków okresowych, usług opiekuńczych świadczonych przez OPS oraz opłat za pobyt w DPS.

Spadek liczby przyznanych świadczeń w większości przypadków wiąże się ze spadkiem liczby osób, którym świadczenia przyznano. W latach 2012–2014 zmniejszeniu uległa liczba osób, którym przyznano zasiłek celowy, świadczenie w postaci posiłku oraz zasiłek okresowy.

Tabela 9: Liczba osób, którym udzielono świadczenia oraz liczba udzielonych świadczeń z zadań własnych gminy realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie

	Liczba osób, którym przyznano świadczenia			Liczba świadczeń		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
schronienie (dni)	1	1	1	172	26	74
zasiłki celowe i w naturze, w tym:						
<i>specjalny zasiłek celowy</i>	227	189	149	113	77	70
posiłek	454	420	409	63 743	59 868	57 238
zasiłek okresowy	246	256	228	1 467	1 546	1 334
zasiłek stały	44	43	48	444	438	490
usługi opiekuńcze świadczone przez OPS (godziny)	23	24	24	9 935	10 776	9 824
opłaty za pobyt w DPS (m-c/os.)	14	15	14	155	147	154

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r. 2013 r. oraz 2014 r.

W latach 2012–2014 największą kwotę wypłacano na świadczenia w formie zasiłku okresowego, przy czym najwyższa wystąpiła w 2013 r. i wyniosła 651 969 zł. Ogólna kwota świadczeń udzielonych z zadań własnych gminy w 2014 r. wyniosła 1 155 211 zł – była niższa o 8% niż w 2013 r. oraz o 4,1% wyższa niż w 2012 r.

Tabela 10: Kwota świadczeń udzielonych z zadań własnych gminy realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie (zł)

	2012	2013	2014
schronienie	3 273	567	1 648
zasiłki celowe i w naturze, w tym:	98 630	78 121	63 471
<i>specjalny zasiłek celowy</i>	27 000	19 670	17 351
posiłek	175 142	163 517	159 063
zasiłek okresowy	518 082	651 969	544 624
zasiłek stały	167 685	195 171	229 768
usługi opiekuńcze świadczone przez OPS	146 862	166 545	156 637
opłaty za pobyt w DPS	260 436	247 830	279 494
łącznie	1 109 674	1 255 890	1 155 211

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r. 2013 r. oraz 2014 r.

OPS w Gościeradowie dla osób zamieszkałych na terenie gminy Gościeradów zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych jest jedynym organem realizującym świadczenia rodzinne, w tym zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych, świadczenia opiekuńcze oraz jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka.

Liczba udzielonych zasiłków rodzinnych w 2014 r. wyniosła 10 177 i była o 15,6% niższa niż w 2012 r. Wśród dodatków do zasiłku rodzinnego najczęściej występował dodatek z tytułu wychowywania w rodzinie wielodzietnej (w 2014 r. wypłacono 1 864 świadczeń) oraz z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (1 812 świadczeń w 2014 r.).

W porównaniu do 2012 r. zmniejszeniu uległa liczba udzielonych zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz jednorazowych zapomóg z tyt. urodzenia się dziecka. Ponad dziesięciokrotnie wzrosła natomiast liczba świadczeń wypłacanych w ramach rządowego programu wspierania osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego.

Tabela 11: Liczba udzielonych świadczeń rodzinnych w ramach zadań zleconych w OPS w Gościeradowie

	2012	2013	2014
zasiłek rodzinny	12 060	10 920	10 177
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu:			
urodzenia dziecka	65	34	38
opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	157	162	102
samotnego wychowywania dziecka	357	343	317
kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	399	384	331
rozpoczęcia roku szkolnego	749	670	631
podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	2 168	1 914	1 812
wychowywania w rodzinie wielodzietnej	2 307	1 998	1 864
zasiłek pielęgnacyjny	2 390	2 290	2 207
świadczenie pielęgnacyjne	1 411	816	160
jednorazowa zapomoga z tyt. urodzenia dziecka	88	54	47
specjalny zasiłek opiekuńczy	-	12	24

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r. 2013 r. oraz 2014 r.

Łącznie na świadczenia rodzinne w ramach zadań zleconych w 2014 r. wydatkowano 2 000 719 zł, przy czym była to kwota o 29,4% niższa niż w 2012 r. oraz o 18,7% niższa niż w 2013 r. Niemal 51% sumy z 2014 r. stanowiły środki wypłacane w ramach zasiłku rodzinnego.

Tabela 12: Kwota udzielonych świadczeń rodzinnych w ramach zadań zleconych w OPS w Gościeradowie

	2012	2013	2014
zasiłek rodzinny	1 066 986	1 091 597	1 017 068
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu:			
urodzenia dziecka	65 000	34 000	38 000
opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	61 427	63 800	38 934
samotnego wychowywania dziecka	61 330	58 870	54 850
kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	31 160	29 600	24 760
rozpoczęcia roku szkolnego	74 900	67 000	63 100
podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	121 000	107 860	100 040
wychowywania w rodzinie wielodzietnej	184 560	159 840	149 120
zasiłek pielęgnacyjny	365 670	350 370	337 671
świadczenie pielęgnacyjne	714 672	430 587	118 060
jednorazowa zapomoga z tyt. urodzenia dziecka	88 000	54 000	47 000
specjalny zasiłek opiekuńczy	-	5 720	12 116
łącznie	2 834 705	2 461 944	2 000 719

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r. 2013 r. oraz 2014 r.

Kolejnym zadaniem realizowanym przez OPS w Gościeradowie jest fundusz alimentacyjny. Świadczenie z funduszu alimentacyjnego mogą otrzymywać osoby uprawnione na podstawie tytułu

wykonawczego, jeżeli egzekucja jest bezskuteczna do ukończenia 18 roku życia albo w przypadku, gdy osoba uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, lub w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo. Prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

W 2014 r. z funduszu wypłacono świadczenia dla 63 osób uprawnionych (4 więcej niż w 2013 r. i 12 więcej niż w 2012 r.) na łączną kwotę 287 970 zł. Wobec 34 dłużników prowadzone były postępowania.

Tabela 13: Fundusz alimentacyjny

	2012	2013	2014
liczba osób korzystających ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego	51	59	63
kwota wypłaconych świadczeń (zł)	322 969	319 610	287 970
stan należności (zł)	983 402	1 274 184,22	1 504 353,33
wyegzekwowana kwota z tyt. należności głównej		41 800,69	49 071,39
wyegzekwowana kwota z tyt. odsetek	39 113,20	4 114,45	7 944,35
liczba dłużników, wobec których prowadzono postępowania	32	33	34

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r. 2013 r. oraz 2014 r.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie w ramach pracy socjalnej dotyczącej rodziny korzystającej z pomocy działa w zakresie:

- 1) Współpracy z organizacjami:
 - współpraca z opiekunem prawnym,
 - organizacja umieszczenia w domu pomocy społecznej,
 - wystąpienia o pomoc materialną lub rzeczową do organizacji charytatywnych.
- 2) Kontaktu z instytucjami:
 - pomoc w uzyskaniu dokumentu tożsamości,
 - pomoc w załatwieniu spraw w biurze ewidencji ludności,
 - współpraca z kuratorami sądowymi i społecznymi,
 - współpraca z policją,
 - reprezentowanie interesów podopiecznego w innych instytucjach.
- 3) Funkcjonowania rodziny:
 - rozładowanie konfliktów rodzinnych,
 - kontakt z rodziną zewnętrzną,
 - prowadzenie kart o przemocy,
 - współpraca z Pełnomocnikiem Wójta ds. Uzależnień i Ochrony Zdrowia.
- 4) Alimentów:
 - przygotowanie i wniesienie sprawy o alimenty.
- 5) Świadczeń ZUS i pokrewnych:
 - przygotowanie i wniesienie sprawy o rentę lub emeryturę,
 - pomoc w ustaleniu lub zmianie stopnia niepełnosprawności.
- 6) Pracy:
 - rozpropagowanie informacji o kursach bezpłatnych organizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy,
 - mobilizacja podopiecznych do poszukiwania pracy,

- przekazywanie ofert pracy dla podopiecznych OPS.
- 7) Oświaty i opieki medycznej:
- współpraca ze szkołą,
 - współpraca z pedagogiem szkolnym,
 - współpraca ze służbami medycznymi.

W pracy socjalnej kieruje się ideą, że w każdym człowieku tkwi jego wewnętrzny kapitał, którym jest zasób wiedzy, umiejętności, zdrowie, energia, adaptacja do zmian. W związku z tym praca ta polega na udzieleniu wsparcia do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, przekonania, że posiada wewnętrzną siłę, która pozwoli mu wywrzeć wpływ na swoje życie i zmienić niekorzystne warunki.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie od 2008 r. realizuje projekt systemowy pt. „Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie to: Integracja–Aktywność–Pomoc–Sukces”. Projekt realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Priorytet VII „Promocja integracji społecznej”, Działanie 7.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji”, Poddziałanie 7.1.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej”.

Głównym celem projektu jest aktywizacja społeczna, zawodowa i edukacyjna u osób korzystających z pomocy społecznej, zagrożonych wykluczeniem społecznym, zamieszkujących na terenie gminy Gościeradów. Mimo, że projekt realizowany jest już od kilku lat, to jednak jego główne założenia pozostają nadal aktualne. Zmianie ulega jedynie liczba uczestników oraz ilość instrumentów, w ramach których mogą oni korzystać z różnorakiego wsparcia.

Łącznie od 2008 r. do projektu zostało zakwalifikowanych 141 uczestników. Mieli oni możliwość skorzystania z profesjonalnej pomocy specjalistów, którzy posiadają wiedzę i doświadczenie w zakresie szkoleń i kursów, jakie były realizowane w ramach działań projektowych. Ponadto, w 2012 r. oprócz działań o charakterze edukacyjnym i zawodowym wszyscy uczestnicy projektu oraz ich otoczenie mogli skorzystać z bezpłatnej pomocy i wsparcia psychologa oraz prawnika.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie w 2014 r. w ramach projektu pod nazwą: „Kompleksowe formy reintegracji społeczno-zawodowej w środowisku lokalnym” realizował pilotaż Modelu Lokalnej Współpracy (w ramach Działania 1.2 Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej, Priorytet I Zatrudnienie i integracja społeczna Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki).

Celem projektu było:

- uzyskanie w gminie synergii działań instytucji odpowiedzialnych za realizację zadań reintegracji społeczno-zawodowej grup osób wykluczonych społecznie, wzmacniającej jakość i efektywność świadczonych usług, poprzez stworzenie Modelu Lokalnej Współpracy,
- wzrost poziomu współpracy pomiędzy podmiotami odpowiedzialnymi za pomoc i reintegrację społeczną a publicznymi służbami zatrudnienia na obszarze gminy, poprzez stworzenie Modelu Lokalnej Współpracy wraz z utworzeniem Regionalnych Platform Współpracy, jako partnerów dla samorządu terytorialnego na szczeblu powiatu i województwa,
- wzrost świadomości społecznej w zakresie synergicznego działania wszystkich instytucji odpowiedzialnych za aktywizację społeczno-zawodową na obszarze gminy, poprzez promowanie dobrych praktyk, a także organizację kampanii informacyjno-promocyjnej.

Uczestnikami projektu były instytucje pomocy i integracji społecznej i ich pracownicy oraz pracownicy administracji publicznej działającej bezpośrednio w obszarze pomocy i integracji społecznej.

W 2014 r. realizowano Resortowy Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej „Asystent Rodziny”. Z dotacji MPiPS zatrudniono 2 asystentów rodziny. W ramach programu pomocy udzielono 13 rodzinom, w których wychowuje się 36 dzieci. Pomoc koncentrowała się głównie na działaniach mających na celu poprawę ich sytuacji na każdej możliwej płaszczyźnie jej funkcjonowania, głównie pomoc w wypełnieniu funkcji opiekuńczych. Prowadzona współpraca dotyczyła poprawy relacji wewnątrzrodzinnych i między sąsiedzkich. Rodziny były motywowane do korzystania z różnego rodzaju poradnictwa, przygotowywane do samodzielnego rozwiązywania trudności życia codziennego oraz kształtowania poczucia siły, własnej wartości i kontroli nad własnym życiem.

OPS w Gościeradowie wspólnie ze Stowarzyszeniem Promocji i Rozwoju Gminy Gościeradów organizuje również spotkania wigilijne dla podopiecznych ośrodka oraz uczestników Klubu Seniora. W 2014 r. w spotkaniu uczestniczyło ok. 60 osób.

W związku z nałożonym przez ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie obowiązkiem, Wójt Gminy Gościeradów Zarządzeniem z dnia 1 kwietnia 2011 r. powołał Gminny Zespół Interdyscyplinarny do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie, policji, służby zdrowia, organizacji pozarządowej, pełnomocnik wójta ds. uzależnień i ochrony zdrowia oraz kurator sądowy. Obsługą Zespołu zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie.

Celem działania zespołu jest:

- pomoc osobom dorosłym, dzieciom i rodzinom, grupom problemowym i środowiskom dysfunkcyjnym w przezwyciężaniu ich problemów,
- efektywne podejmowanie działań pomocowych i interwencyjnych w momencie zaistniałego problemu,
- współdziałanie z innymi podmiotami przy rozwiązywaniu problemu i przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Świadczenia z pomocy społecznej finansowane są z dwóch źródeł: budżetu państwa (dotacja celowa) oraz budżetu gminy (środki własne gminy). W 2014 r. plan finansowy OPS w Gościeradowie wyniósł 5 768 540,13 zł i został zrealizowany w blisko 97,1%. W całym analizowanym okresie (2012–2014) zdecydowaną większość wydatków stanowiła dotacja z budżetu państwa. Ogólna kwota wydatków tworzona była odpowiednio w 12,7%, 13,8% oraz 13,1% ze środków własnych gminy.

Tabela 14: Wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej (zł)

	2012	2013	2014
plan finansowy	5 645 166,00	5 235 368,82	5 768 540,13
wydatki ogółem, w tym:	5 537 462,34	5 136 119,91	5 599 520,94
<i>środki własne gminy</i>	703 724,89	706 237,21	731 640,87
<i>dotacja</i>	4 833 737,45	4 429 882,70	4 867 880,07

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r. 2013 r. oraz 2014 r.

W analizowanym okresie najwyższe wydatki na pomoc społeczną gmina Gościeradów poniosła w 2014 r., kiedy to wyniosły one 5 627 799,06 zł (o 8,8% więcej niż w 2013 r. oraz o 1% więcej niż w 2012 r.). W głównej mierze wydatki na pomoc społeczną kształtowane są przez świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego. W 2014 r. na składki emerytalne i rentowe z ubezpieczenia

społecznego wydatkowano 57,8% łącznej sumy wydatków na pomoc społeczną, zasilki i pomoc w naturze stanowiły 10,1% ogólnej kwoty wydatków, zaś ośrodki pomocy społecznej – 7,7% całości.

Tabela 15: Wydatki gminy na pomoc społeczną (zł)

	2012	2013	2014
wydatki ogółem, w tym:	5 570 177,53	5 172 521,77	5 627 799,06
<i>składki emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego</i>	3 303 771,98	2 903 715,11	3 254 250,60
<i>zasilki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenie społeczne</i>	561 301,38	680 871,35	570 674,68
<i>ośrodki pomocy społecznej</i>	418 324,57	438 356,13	433 545,04
<i>zasilki stałe</i>	167 684,34	195 171,27	229 768,48
<i>usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze</i>	148 350,50	166 545,27	156 637,16
<i>pozostała działalność</i>	970 744,76	787 862,64	982 923,1

Źródło: Portal internetowy Nasza Kasa, www.naszakasa.org.pl

4.2. Obszary problemowe w gminie

Bezrobocie

Zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy bezrobotny to osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, albo jeżeli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub w szkole wyższej gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli:

- a) ukończyła 18 lat,
- b) nie ukończyła 60 lat – kobieta lub 65 lat – mężczyzna,
- c) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego,
- d) nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny³⁰, o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
- e) nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2 ha przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie,
- f) nie posiada wpisu do ewidencji działalności gospodarczej albo nie podlega, na podstawie odrębnych przepisów, obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,
- g) nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego,
- h) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,
- i) nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,
- j) nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,

³⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. 1964 Nr 16 poz. 93 z późn. zm.

k) nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego.

W gminie Gościeradów w latach 2010–2014 najwyższa liczba zarejestrowanych bezrobotnych wystąpiła w 2010 r., zaś w 2014 r. uplasowała się na najniższym poziomie i wyniosła 526 osób. Wśród osób bezrobotnych dominowały kobiety. Dokładniejszej analizy bezrobocia dokonano w punkcie poświęconym Rynkowi pracy.

W 2014 r. OPS w Gościeradowie udzielił pomocy z tytułu bezrobocia 230 rodzinom (724 osobom). W porównaniu do roku poprzedniego liczba rodzin oraz osób w rodzinach zmniejszyła się o ponad 20%.

Tabela 16: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia

	2012	2013	2014
liczba rodzin	270	288	230
liczba osób w rodzinach	826	912	724

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Skutki bezrobocia możemy podzielić na trzy kategorie:

- 1) Psychospołeczne, do których zalicza się m.in. rozgoryczenie wywołane długim czasem pozostawania bez pracy, poczucie nieprzydatności społecznej, uczucie frustracji wywołanej niemocą, która może przerodzić się w agresję bądź apatię i stany depresyjne, zwiększone ryzyko wystąpienia patologii społecznych, takich jak stosowanie przemocy czy działalność przestępcza. Długotrwałe bycie bezrobotnym często popycha ludzi do sięgnięcia po łatwiejsze metody zarobienia pieniędzy, np. kradzieże, nielegalny handel. Z drugiej strony rodzi również patologie społeczne, m.in. akty agresji – długotrwałe pozbawiony pracy żywiciel rodziny może zacząć rozładowywać własną frustrację poprzez stosowanie przemocy domowej.
- 2) Ekonomiczne, w tym m.in. obniżenie materialnego poziomu życia bądź nawet pozbawienie środków materialnych do życia, niemożność osiągnięcia minimum egzystencjalnego (popadnięcie w ubóstwo), tzw. drenaż mózgów, czyli zjawisko opuszczania ojczystego kraju przez ludzi dobrze wykształconych, którzy nie są w stanie zdobyć godnego i odpowiadającego ich kwalifikacjom oraz ambicjom zatrudnienia, zwiększenie nakładów finansowych państwa na zwalczanie zjawiska bezrobocia, m.in. na zasiłki, świadczenia socjalne, urzędy pracy, szkolenia itd., niewykorzystanie potencjału pracowniczego, obniżenie się poziomu wzrostu gospodarczego, spowolnienie tempa rozwoju ekonomicznego.
- 3) Polityczne – Jako że osoby bezrobotne narażone są na większy dyskomfort psychiczny i brak możliwości zaspokojenia minimalnych potrzeb, skłonne są one do bardziej krytycznego podejścia do władz państwowych, zbyt nagromadzenie frustracji może zaowocować skrajnymi formami działania, takimi jak strajki uliczne, rozruchy, demonstracje, które destabilizują sytuację polityczną.

Państwo w celu zwalczania bezrobocia podejmuje dwa rodzaje działań przybierające formę aktywną (szkoleń, pośrednictwa zawodowego, programów zatrudnienia) bądź pasywną (m.in. przy pomocy zasiłków dla bezrobotnych). Podejmując walkę z bezrobociem oprócz celów stricte ekonomicznych należy przede wszystkim mieć na względzie dobro osób bezrobotnych i ich rodzin, zapobiegając powstawaniu patologii społecznych, które często są skutkiem właśnie przedłużającego się braku pracy.

Ubóstwo to stan, w którym jednostce lub grupie osób brakuje środków na zaspokojenie potrzeb uznanych w danej kulturze i społeczeństwie za podstawowe. Dawniej potrzeby podstawowe rozumiano jako potrzeby, które są jednostce niezbędne do biologicznego przeżycia (takie jak wyżywienie, odzież czy też dach nad głową). W latach 60. XX w. zaczęto wychodzić z założenia, że należy rozszerzyć zakres podstawowych potrzeb o potrzeby, które umożliwiają jednostce także funkcjonowanie w społeczeństwie, to znaczy potrzeby związane z edukacją, wypoczynkiem, zdrowiem, środowiskiem, dostępem do kultury itp.

Pomoc społeczna w Polsce jest tym działaniem zabezpieczenia społecznego, które stanowi dopełnienie sieci bezpieczeństwa socjalnego w sytuacjach wystąpienia ubóstwa, któremu jednocześnie towarzyszy występowanie innych trudnych problemów socjalnych, których nie udało się rozwiązać w ramach zabezpieczenia społecznego.

Postrzegając ubóstwo jako problem społeczny traktujemy je nie tylko jako zjawisko zdeterminowane określonymi przyczynami, ale również takie, które można przezwyciężyć przede wszystkim za pomocą działań zbiorowych. Takie postrzeganie ubóstwa stymuluje naukową postawę i racjonalne zachowania wobec tego zjawiska i skłania do poszukiwania sposobów jego przezwyciężania, a nie tylko do minimalizowania jego skutków (np. poprzez zapomogi). Skuteczne przezwyciężanie ubóstwa możliwe jest tylko poprzez zbiorową aktywność.

W 2013 r. OPS w Gościeradowie udzielił pomocy 364 rodzinom (1 148 osobom w rodzinach) z tytułu ubóstwa. Liczby te zmniejszyły się w 2013 r. odpowiednio o 29,1% oraz o 24,9%. W 2014 r. liczba rodzin w porównaniu do 2013 r. wzrosła o 42, zaś liczba osób w rodzinach – o 65.

Tabela 17: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa

	2012	2013	2014
liczba rodzin	364	258	300
liczba osób w rodzinach	1 148	862	927

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Ubóstwo powoduje doniosłe ujemne skutki społeczne. Zmniejsza ono popyt na towary, a przez to chłonność rynku, co działa hamująco na rozwój gospodarczy. Uniemożliwia lub znacznie utrudnia korzystanie ludzi ubogich z istniejących szans zdobycia wykształcenia i zachowania dobrego stanu zdrowia. Przyczynia się do wzrostu przestępczości, przede wszystkim przestępstw przeciwko mieniu. Sprzyja rozwojowi patologii społecznych, takich jak narkomania i bezdomność. Niedoskonałość systemów pomocy osobom i rodzinom ubogim może działać demoralizująco, zmniejszając motywację do zdobywania kwalifikacji zawodowych i do poszukiwania pracy. Ubóstwo reprodukuje się samodzielnie, ubodzy rodzą i wychowują dzieci skazane na pozostawanie w sferze ubóstwa.

Uchwałą Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. ustanowiono wieloletni program wspierania finansowego gmin w realizacji zadania dożywiania dzieci i zapewnienia posiłku osobom tego pozbawionym – „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Program będzie realizowany w latach 2014–2020 i obejmie swoim zasięgiem wszystkie województwa.

Strategicznym celem programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. Niedożywienie wynika najczęściej z trudnej sytuacji materialnej rodziny.

Problem ten dotyczy osoby dorosłe, a także dzieci w okresie uczęszczania do szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Ze środków przekazywanych w ramach programu gminy udzielają wsparcia osobom spełniającym warunki otrzymania pomocy wskazane w ustawie o pomocy społecznej oraz spełniającym kryterium dochodowe w wysokości 150% kryterium, o którym mowa w art. 8 ww. ustawy.

Ze środków przekazanych gminom z programu udziela się wsparcia w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych w szczególności:

- dzieciom do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej,
- uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej,
- osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art. 7 ustawy z o pomocy społecznej, w szczególności osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym.

W gminie Gościeradów w ramach programu w 2014 r. pomoc w formie zasiłku celowego otrzymało 96 osób, pomoc w formie posiłku – 409 osób, zaś w formie posiłku niewymagającego przeprowadzenia wywiadu środowiskowego – 66 osób. Wśród osób otrzymujących pomoc w formie posiłku zdecydowanie przeważali uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej. W porównaniu do 2013 r. liczba osób otrzymujących pomoc w formie zasiłku celowego zmniejszyła się o 31,4%, a w porównaniu do 2012 r. – o 34,7%. Zmniejszyła się również liczba osób otrzymujących pomoc w formie posiłku w porównaniu do 2013 r. i 2012 r. odpowiednio o 11 oraz 45 osób.

Tabela 18: Liczba osób otrzymujących pomoc w ramach Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”

	2012	2013	2014
pomoc w formie zasiłku celowego	147	140	96
pomoc w formie posiłku, w tym:	454	420	409
<i>dla dzieci do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej</i>	131	123	115
<i>dla uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej</i>	345	315	306
<i>dla pozostałych osób otrzymujących pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej</i>	0	0	0
pomoc w formie posiłku nie wymagająca przeprowadzenia wywiadu środowiskowego	67	65	66

Źródło: Sprawozdanie MPiPS z realizacji programu „Pomoc państw w zakresie dożywiania” za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Należy podkreślić, że w rozwiązywaniu problemu ubóstwa szczególnie ważna jest wczesna interwencja. Wczesna reakcja na zjawisko biedy może uchronić osoby i rodziny przed ubóstwem absolutnym.

Uzależnienia

Uzależnienie to nabyta silna potrzeba wykonywania jakiejś czynności lub zażywania jakiejś substancji. W praktyce określenie to ma kilka znaczeń. W języku potocznym termin „uzależnienie” jest stosowany głównie do osób, które nadużywają narkotyków (narkomania), leków (lekomania), alkoholu (alkoholizm), czy papierosów. W szerszym kontekście może odnosić się do wielu innych zachowań, np. gier hazardowych, oglądania telewizji lub Internetu, jednak są to uzależnienia mniej znane i nie zawsze uznawane w klasyfikacjach uzależnień. Najgorsze w skutkach z punktu widzenia patologii społecznych są: uzależnienie od alkoholu oraz narkomania.

Choroba alkoholowa jest to przewlekła, nieuleczalna choroba wywołana uzależnieniem od alkoholu przebiegająca z nawrotami. Konsekwencje zdrowotne tej choroby dotyczą nie tylko samego pacjenta, ale i jego najbliższych, co wyraźnie wyróżnia ją wśród innych chorób przewlekłych.

Problem uzależnienia od alkoholu to problem o charakterze społecznym, którego rozwiązanie częściowo tylko, niestety, znajduje rozwiązanie w uregulowaniu ustawowym obowiązku przymusowego leczenia osób uzależnionych od alkoholu. Problem ten znalazł uregulowanie w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Celem tej ustawy było, jak wskazuje jej nazwa, zapobieganie i zwalczanie uzależnienia od alkoholu. Jak pokazuje praktyka ponad dwudziestoletniego stosowania ustawy i prowadzenia w oparciu o nią obowiązkowego leczenia osób uzależnionych, nie udało się w oparciu o tę ustawę zlikwidować czy znaleźć skutecznego rozwiązania problemu społecznego funkcjonowania osób uzależnionych od alkoholu. Alkoholizm jest o tyle groźny społecznie, że nie tylko niszczy zdrowie, niejednokrotnie odbiera życie osobom uzależnionych, ale niszczy też zdrowie i życie rodzin oraz staje się dokuczliwy w skutkach dla otoczenia.

Z powodu uzależnienia od alkoholu w gminie Gościeradów w 2014 r. z pomocy społecznej skorzystały 4 rodziny (9 osób). Liczba osób w rodzinach w porównaniu do roku poprzedniego pozostała bez zmian, zmniejszyła się natomiast liczba rodzin. Z kolei w 2012 r. liczba rodzin również wyniosła 4, jednak liczba osób w rodzinach objętych pomocą – 14.

Tabela 19: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu

	2012	2013	2014
liczba rodzin	4	5	4
liczba osób w rodzinach	14	9	9

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Funkcjonowanie osób uzależnionych od alkoholu na co dzień w rodzinie jest uciążliwe i najczęściej w zaawansowanym stadium choroby alkoholowej kończy się rozpadem życia rodzinnego, a często bezdomnością osoby uzależnionej i wszelkimi tego następstwami.

Uzależnienie od alkoholu jest chroniczną, postępującą i potencjalnie śmiertelną chorobą. Może jednak być powstrzymana, jeżeli osoba uzależniona podejmie systematyczną terapię w placówce odwykowej. Cenną pomoc można również znaleźć w środowiskach wzajemnej pomocy, takich jak wspólnota Anonimowych Alkoholików lub Klub Abstynenta. Niestety mechanizmy tej choroby powodują, że zdecydowana większość osób uzależnionych nie chce się leczyć. Tylko presja cierpienia i zagrożenia lub zewnętrznych okoliczności może, choć z trudem, torować alkoholikowi drogę do ocalenia. Jedyny sposób na uratowanie życia alkoholika to abstynencja i nauka zapobiegania nawrotom picia.

Mianem narkomanii (słowo pochodzi od greckiego narke-odurzenie i mania-szałeństwo) nazywa się uzależnienie od substancji chemicznych wpływających na czynność mózgu. Zjawisko to przejawia się w tzw. głodzie narkotycznym, chęci zakupu narkotyków za wszelką cenę i stosując wszelkie środki a także przymusie zażywania narkotyków.

Narkomania jest bardzo ważnym zagrożeniem we współczesnym świecie. Dzieje się tak głównie z powodu coraz większej liczby osób uzależnionych od narkotyków. Grupę tę stanowi w przeważającej części młodzież, która nie zawsze zdaje sobie sprawę z zagrożenia. Warto zaznaczyć, że o ile w poprzednich dziesięcioleciach uzależnienie od narkotyków dotyczyło głównie małego kręgu zbuntowanej młodzieży, to obecnie problem dotyka z reguły młodych ludzi, którzy należą do „grup społecznie zaniedbanych” oraz z drugiej strony (choć w mniejszym stopniu) młodzieży pochodzącej z tzw. dobrych domów.

W gminie Gościeradów w 2013 r. oraz 2014 r. pomocą społeczną z tytułu narkomanii objęta była jedna osoba.

Tabela 20: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu narkomanii

	2012	2013	2014
liczba rodzin	0	1	1
liczba osób w rodzinach	0	1	1

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Narkomania w krótkim czasie prowadzi do poważnych zmian psychicznych pod postacią obniżenia uczuciowości wyższej, degradacji społecznej, zaburzeń krytycyzmu, osłabienia woli, kłamliwości. Narkotyk zwalnia z wysiłku nawiązywania kontaktów z innymi ludźmi, osoba uzależniona z czasem coraz bardziej traci łączność z otoczeniem. Innym aspektem społecznym uzależnienia są skutki samego zdobywania narkotyków lub pieniędzy, żeby je kupić. Sposoby są różne, w zależności od narkotyku i stopnia uzależnienia. Pojawia się łamanie prawa – kradzieże, włamania, handel narkotykami. To doprowadza do utraty pracy, rezygnacji z wykształcenia a prędzej czy później każdy z narkotyków destabilizuje zdolność do wysiłku psychicznego i fizycznego i wykonywania jakichkolwiek czynności.

Osoby uzależnione od narkotyków mogą szukać pomocy w poradniach dla osób uzależnionych, zgłaszając się na leczenie na oddziałach detoksykacyjnych, czy też szukając wsparcia na spotkaniach Anonimowych Narkomanów.

Gmina Gościeradów w 2014 r. wydała łącznie 94 463,81 zł na walkę z narkomanią oraz alkoholizmem, z czego 98,1% stanowiły wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi w gminie. Wydatki na zwalczanie narkomanii w 2014 r. były o 43,1% wyższe niż w 2013 r. oraz o 14,9% wyższe niż w 2012 r. Zmniejszeniu na przestrzeni lat uległy natomiast wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi – w porównaniu do 2012 r. były niższe o 6,9%.

Tabela 21: Wydatki budżetu gminy na zwalczanie narkomanii oraz przeciwdziałanie alkoholizmowi

	2012	2013	2014
Zwalczanie narkomanii	1 548,00	1 242,00	1 777,92
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	99 593,87	93 463,20	92 685,89

Źródło: Sprawozdanie roczne o przebiegu wykonania budżetu gminy za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Przemoc w rodzinie

Przemoc domowa jest wyodrębnioną przez ustawę o pomocy społecznej, kategorią problemów, będącą często skutkiem choroby alkoholowej.

W ostatnich latach do pomocy społecznej w Polsce weszło pojęcie interwencji kryzysowej, ściśle związane również ze zjawiskiem przemocy. Interwencja kryzysowa oznacza świadczenie specjalistycznych usług, zwłaszcza psychologicznych, prawnych, hostelowych, które są dostępne całą dobę – osobom, rodzinom i społecznościom, będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w innej sytuacji kryzysowej, w celu zapobieżenia powstawaniu lub pogłębianiu się dysfunkcji tych osób, rodzin lub społeczności. Interwencja kryzysowa jest związana również z udzielaniem pomocy psychologicznej i socjalnej ofiarom katastrof i innych zdarzeń losowych, dlatego nie można traktować jej jako wyłącznej formy wsparcia dla ofiar przemocy.

W dziedzinie pomocy społecznej o zjawisku przemocy mówi się w ograniczonym zakresie, nie obejmuje ono całego zakresu przestępczości związanego z przemocą, i rejestrowanego przez organa ścigania. Obszarem szczególnie interesującym pomoc społeczną jest przemoc domowa wobec członków rodziny. Do przemocy domowej zaliczane są następujące zachowania:

- przemoc fizyczna w formie bicia i maltretowania,
- przemoc słowna, polegająca na poniżaniu, wyzywaniu, krzyku,
- przemoc seksualna w formie molestowania i wykorzystywania seksualnego jak i zmuszania do czynów lubieżnych oraz podejmowanie zachowań seksualnych w obecności dzieci,
- przemoc psychiczna, polegająca na zastraszaniu, demoralizacji lub dopuszczaniu, aby członkowie rodziny byli świadkami wyżej opisanych zachowań agresywnych; do tej formy przemocy zalicza się nie okazywanie uczuć i bliskości wobec dzieci przez rodziców,
- zaniedbywanie dzieci i osób wymagających opieki i wsparcia, pozostawianie ich bez zaspokojenia podstawowych potrzeb ludzkich.

W latach 2012–2014 w gminie Gościeradów z tytułu przemocy w rodzinie pomoc uzyskiwała jedna rodzina, natomiast liczba osób w rodzinach wynosiła odpowiednio 6, 4 oraz 3.

Tabela 22: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy w rodzinie

	2012	2013	2014
liczba rodzin	1	1	1
liczba osób w rodzinach	6	4	3

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Komenda Główna Policji i Komenda Stołeczna Policji przy współpracy z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych opracowała procedurę „Niebieskie Karty”. Procedura obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą w rodzinie odbywa się w oparciu o procedurę i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada obowiązek prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” na przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia.

Procedura wszczynana jest w sytuacji, gdy dany podmiot w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych powziął podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

W 2014 r. Komisariat Policji w Annopolu stwierdził zaistnienie 13 przestępstw kryminalnych z tytułu znęcania się nad rodziną. Ponadto w gminie sporządzono 30 Niebieskich Kart.³¹

Rozszerzanie się zjawiska przemocy w głównej mierze spowodowane jest milczeniem bezpośrednich i pośrednich świadków zdarzeń oraz osób rozpoznających następstwa przemocy. Stąd też wynika konieczność podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości podejmowania działań prawnych.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodzin. Najwyższy wskaźnik korelacji ze zjawiskiem przemocy, około 80%, ma jednak alkoholizm i nadużywanie alkoholu. Przemoc występuje również w rodzinach nie objętych świadczeniami pomocy społecznej, stąd przypadki te nie są rejestrowane przez ośrodki pomocy społecznej i często nie są w ogóle rozpoznane. Zjawisko przemocy w rodzinie przenosi się z pokolenia na pokolenie, co potwierdzają liczne badania naukowe, dlatego tak ważnym staje się ochrona dzieci przed zjawiskiem przemocy domowej. Dzieci szczególnie wrażliwe są na doświadczenie przemocy i choć cierpią najwięcej, uczestniczą w zмовie milczenia i niełatwo ujawniają fakty stosowania w domu rodzinnym nawet bardzo brutalnych aktów przemocy. Prawie wszystkie ofiary przemocy mają duże poczucie winy i odpowiedzialności za innych, dlatego chronią sprawcę przemocy i często odwołują wcześniej ujawnione opisy zdarzeń, co utrudnia ściganie sprawców przemocy, którzy często sami wcześniej byli jej ofiarami i wymagają terapii, gdyż samo karanie nie powstrzymuje ich od agresywnych zachowań.

³¹ Analiza stanu bezpieczeństwa na terenie działania Komisariatu Policji w Annopolu.

Bezdomność

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej za osobę bezdomną uznaje się osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.³²

Bezdomność w ujęciu psychologicznym to kryzysowy stan egzystencji osoby nie posiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, trwale wykorzenionej ze środowiska w wyniku rozpadu więzi społecznych i akceptującej swoją rolę społeczną. Jako stan ewidentnej i trwałej deprivacji potrzeb mieszkaniowych w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym upośledzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka.

Natura bezdomności wyklucza zamkniętą i jednoznaczną klasyfikację jej przyczyn, ponieważ doprowadza do niej cały zespół nakładających się na siebie sił sprawczych, zespół postaw, zachowań determinowanych predyspozycjami osobowościowymi, którym sprzyjają sytuacje społeczne i sposób funkcjonowania służb socjalnych. Najczęściej wskazywanymi przyczynami bezdomności są: rozpad rodziny, eksmisja, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, brak stałych dochodów, przemoc w rodzinie, brak tolerancji społecznej, uzależnienia, brak dokumentów, opuszczenie domu dziecka, czy powrót ze szpitala psychiatrycznego.

W gminie Gościeradów w 2014 r. pomocą społeczną z tytułu bezdomności objęte były dwie rodziny (2 osoby w rodzinach) i w stosunku do 2013 r. liczba ta uległa zwiększeniu.

Tabela 23: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezdomności

	2012	2013	2014
liczba rodzin	1	1	2
liczba osób w rodzinach	1	1	2

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej pomoc bezdomnym należy do zadań własnych gminy. Pomoc ta może mieć formę udzielenia schronienia, posiłku, ubrania, a także zasiłku celowego na leczenie. Gminy mogą zlecać wykonywanie tych zadań organizacjom pozarządowym.

³² Art. 6. pkt. 8. ustawy o pomocy społecznej.

Niepełnosprawność

Osoby niepełnosprawne określa się w polskim prawie jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały orzeczenie o zakwalifikowaniu przez organy do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego, lekkiego) oraz o niezdolności do pracy.

Najważniejsze przepisy prawa dotyczące osób z niepełnosprawnością regulują:

- Konstytucja RP – art. 30, 32, 68, a szczególnie art. 69, który brzmi: *Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.*
- ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
- Karta Praw Osób Niepełnosprawnych.

Według ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza niezdolność do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych albo zaliczenie do grupy inwalidów lub legitymowanie się stopniem niepełnosprawności w rozumieniu przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

W 2014 r. OPS w Gościeradowie udzielił pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności 94 rodzinom (197 osobom). Liczba osób w rodzinach w porównaniu do 2013 r. zmniejszyła się o 54, zaś w porównaniu do 2012 r. – o 72. Zmniejszyła się również liczba rodzin – w 2013 r. pomocy udzielono 1 rodzinie więcej, zaś w 2012 r. – 18 rodzinom więcej niż w 2014 r.

Tabela 24: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności

	2012	2013	2014
liczba rodzin	112	95	94
liczba osób w rodzinach	269	251	197

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Powszechność zjawiska niepełnosprawności stawia przed rządzącymi zadanie przeciwdziałania mu oraz zmniejszania jego skutków. Społeczeństwo musi nie tylko dążyć do zmniejszenia liczby osób niepełnosprawnych, ale także przeciwdziałać przyczynom prowadzącym do niepełnosprawności. W tym celu podejmowane są dwa typy działań. Pierwszy z nich, czyli promocja zdrowia i profilaktyka urazów, zatruc i chorób, podejmowany jest przez placówki opieki społecznej, zakłady opieki zdrowotnej oraz organizacje zajmujące się osobami niepełnosprawnymi. Drugi typ działalności, czyli rehabilitacja, polega na ograniczaniu skutków niepełnosprawności poprzez np. wzmacnianie sprawności fizycznej i psychicznej, zmniejszanie stopnia jej uszkodzenia, zwiększanie sprawności funkcjonalnej i aktywności życiowej osób niepełnosprawnych.

Jednym z priorytetów polskiej polityki wobec osób niepełnosprawnych jest ich rehabilitacja zawodowa i społeczna. Na mocy ustawy o zatrudnianiu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych powołany został Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Celem Funduszu jest realizacja zasady równości szans osób niepełnosprawnych i tworzenie polityki ich zatrudniania (w tym przede wszystkim wspierania instytucji zatrudniających osoby niepełnosprawne oraz pomoc w tworzeniu nowych zakładów i miejsc pracy). Środki Funduszu przeznaczane są m.in. na: tworzenie nowych oraz przystosowywanie istniejących miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, tworzenie zakładów pracy chronionej, likwidację barier architektonicznych, udzielanie pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej, organizowanie

szkoleń i przekwalifikowań, organizowanie warsztatów terapii zajęciowej, rehabilitację leczniczą i społeczną.

W walce z problemem niepełnosprawności istnieje konieczność podjęcia działań w pięciu obszarach: konieczne jest stwarzanie środowiska najmniej ograniczającego możliwości osób niepełnosprawnych, należy przeciwdziałać zjawisku społecznej marginalizacji osób niepełnosprawnych, należy przeciwdziałać automarginalizacji osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałać separacji instytucjonalnej, a także współpracować z rodzinami, w których są osoby niepełnosprawne.

Długotrwała lub ciężka choroba

Mianem długotrwałej lub ciężkiej choroby określa się zaburzenia naturalnego współdziałania narządów i organów prowadzące do zmian czynnościowych i organicznych w ustroju, który aktualnie lub potencjalnie przeszkadza w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka.

Długotrwała choroba, definiowana również jako choroba przewlekła to jedna z bardzo częstych przyczyn trudnej sytuacji życiowej osoby i rodziny. Dysfunkcja ta dotyczy bezpośrednio przede wszystkim osób starszych, choć zdarzają się przypadki chorób u ludzi w średnim wieku czy młodych.

Do głównych cech choroby przewlekłej należą: długotrwałość, łagodniejszy niż w stanie ostrym przebieg, pogorszenie sprawności pacjenta, nieodwracalność zmian patologicznych i niepomyślne rokowania, a także następstwa psychospołeczne. Osoby chorujące przewlekłe wymagają długotrwałej opieki lekarskiej, pielęgniarstwa i/lub rehabilitacji. Przyjmuje się, że długotrwała choroba musi trwać co najmniej 6 miesięcy, a zaświadczenie o jej istnieniu wydaje lekarz.

W gminie pomoc społeczną z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w 2014 r. uzyskało 180 rodzin (484 osoby).

Tabela 25: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby

	2012	2013	2014
liczba rodzin	187	199	180
liczba osób w rodzinach	513	591	484

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Długotrwała lub ciężka choroba często dezorganizuje życie rodziny i wtedy potrzebne jest jej wsparcie socjalne i psychologiczne. W sytuacji, gdy osoba chora nie może liczyć na pomoc ze strony rodziny niezbędne jest organizowanie opieki przez pomoc społeczną. Najlepszą, najefektywniejszą i stosunkowo tanią formą wsparcia jest organizowanie usług opiekuńczych w domu chorego. Istnieją jednak sytuacje, gdy osoba chora wymaga całodobowej opieki – wówczas organizowana jest pomoc instytucjonalna, np. w domu pomocy, w tym również w rodzinnym domu pomocy.

Potrzeba ochrony macierzyństwa (wielodzietność)

Pomoc świadczona z tytułu ochrony macierzyństwa przez ośrodki pomocy społecznej przed styczniem 2002 r. była w znacznej części realizacją nieobowiązującego już rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie określenia zakresu i form oraz trybu udzielania pomocy kobietom w ciąży oraz wychowującym dziecko pomocy w zakresie opieki socjalnej i prawnej i wiązała się głównie z wypłatą świadczeń pieniężnych.

Od 2002 r. pomoc świadczona jest przez ośrodki wyłącznie w oparciu o ustawę o pomocy społecznej, która świadczenia pieniężne okresowe i jednorazowe z tytułu ochrony macierzyństwa zapisała jako zadanie rządowe zlecone gminie. Ustawodawca do ochrony macierzyństwa dopisał wielodzietność, nie definiując jednocześnie tego pojęcia.

W gminie Gościeradów w tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa w 2014 r. udzielono pomocy 12 rodzinom o łącznej liczbie 68 osób. W porównaniu do 2013 r. liczba rodzin była niższa o 18, a liczba osób w rodzinach zmniejszyła się o 123 osoby. W latach 2012–2013 udzielona pomoc w całości miała charakter pomocy dla rodzin wielodzietnych.

Tabela 26: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa

	2012	2013	2014
Potrzeba ochrony macierzyństwa			
liczba rodzin	29	30	12
liczba osób w rodzinach	181	190	68
W tym wielodzietność			
liczba rodzin	29	30	11
liczba osób w rodzinach	181	190	66

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Ochrona macierzyństwa poza pomocą finansową dla matek ma zapewnić możliwość przyjscia na świat każdemu poczętemu dziecku. Matkom w pierwszych latach po porodzie przysługuje szczególna ochrona i pomoc, umożliwiającą sprawowanie opieki nad dzieckiem i zapewnieniu mu prawidłowego rozwoju.

Zakłada się, że osobom nieprzystosowanym do macierzyństwa pomaga się przysposobić do roli matki (o ile to tylko możliwe), aby dziecko mogło wychowywać się w rodzinie naturalnej. Adopcja, a w szczególności opieka zastępcza, są stosowane w ostateczności, gdy nie ma możliwości zapewnienia dziecku opieki i prawidłowego rozwoju w rodzinie biologicznej.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, jako dysfunkcja, może być podstawą do udzielenia rodzinie pomocy. W teorii pracy socjalnej brak jest definicji tego problemu. Jednak z praktyki pracy socjalnej wynika, że do tej kategorii możemy zaliczyć rodziny które:

- nie potrafią zaspokoić podstawowych potrzeb dzieci,
- nie potrafią skutecznie oddziaływać wychowawczo na swoje dzieci,
- nie posiadają podstawowych umiejętności życiowych, takich jak: przygotowanie posiłku, utrzymanie w czystości mieszkania,
- nie potrafią gospodarować posiadanymi zasobami i środkami,
- ze względu na wiek, wykształcenie i sytuację rodzinną – nie potrafią załatwić swoich spraw.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Bezradność może być wynikiem splotu wielu problemów takich jak: niewłaściwe przekazywanie tradycji kulturowych i rodzinnych, ubożenie rodzin, czy też bezrobocie.

W ustawie o pomocy społecznej wskazano, że rodzinie która ma trudności w wypełnianiu swoich zadań oraz dziecku z tej rodziny udziela się pomocy, w szczególności w formach: poradnictwa rodzinnego, terapii rodzinnej, pracy socjalnej. Pomoc ta prowadzona jest przez specjalistów, również w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego. Zapisy te są realizacją postanowień Konstytucji RP, która nakłada na władze publiczne obowiązek szczególnej troski o rodzinę i dziecko. Udzielając pomocy należy uwzględnić przede wszystkim podmiotowość dziecka i rodziny oraz prawa dziecka do:

- wychowania w rodzinie, a w przypadku wychowywania dziecka poza rodziną do zapewnienia mu w miarę możliwości zgodnie z jego potrzebami opieki i wychowania w rodzinnych formach opieki zastępczej,
- zapewnienia stabilnego środowiska wychowawczego,
- utrzymywania osobistych kontaktów z rodziną,
- powrotu do rodziny naturalnej,
- traktowania w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej,
- ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka,
- praktyk religijnych zgodnych z wolą rodziców i potrzebami dziecka,
- kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i indywidualności oraz zabawy i wypoczynku,
- pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia w przypadku wychowania poza rodziną naturalną,
- dostępu do informacji,
- wyrażania opinii w sprawach, które go dotyczą,
- ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem.

W 2014 r. OPS w Gościeradowie udzielił pomocy z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa 112 rodzinom (492 osobom w rodzinach). Najwięcej rodzin (34,8%) oraz osób w rodzinach (46,5%) otrzymało pomoc w rodzinach wielodzietnych. W analizowanym okresie najmniejsza liczba rodzin ogółem otrzymujących pomoc z tego tytułu wystąpiła w 2012 r.

Tabela 27: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

	2012	2013	2014
Ogółem			
liczba rodzin	76	112	112
liczba osób w rodzinach	348	507	492
Rodziny niepełne			
liczba rodzin	27	29	28
liczba osób w rodzinach	82	91	81
Rodziny wielodzietne			
liczba rodzin	21	36	39
liczba osób w rodzinach	149	229	229

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Wśród działań, które powinny zostać podjęte w celu ograniczania problemu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego należy wymienić ułatwienie dostępu do specjalistów (pedagogów, psychologów, terapeutów, prawników), zapewnienie wsparcia finansowego dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, współpracę różnych instytucji w łagodzeniu negatywnych skutków nie wywiązywania się rodzin z obowiązków opiekuńczo-wychowawczych, wsparcie dzieci m.in. poprzez umożliwienie korzystania ze świetlicy socjoterapeutycznej lub świetlicy środowiskowej działających w godzinach popołudniowych, zapewnienie pomocy psychologicznej ofiarom przemocy oraz nieletnim z rodzin dysfunkcyjnych.

Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego

W ustawie o pomocy społecznej nie wyjaśniono o jakie przystosowanie do życia po zwolnieniu z zakładu karnego chodzi. Ustawodawca uznał jednak osoby zwolnione z zakładu karnego za grupę wymagającą szczególnego wsparcia przez pracę socjalną. W głównej mierze przystosowanie powinno mieć wymiar społeczny, funkcjonuje bowiem opinia, iż wiele osób opuszczających zakłady karne, jest nieprzystosowanych społecznie, co może objawiać się zaburzeniami w zachowaniu (w stopniu silnym lub głębokim), utrudniającymi bądź uniemożliwiającymi danej osobie normalne współżycie z innymi ludźmi. Przystosowanie społeczne to proces dostosowywania się jednostek lub grup do warunków konkretnej rzeczywistości społecznej, odbywający się na drodze socjalizacji, w czasie której jednostki i grupy nabywają niezbędnej kompetencji, umożliwiającej im sprawne funkcjonowanie w nowych sytuacjach społecznych.

W 2014 r. w gminie Gościeradów z pomocy społecznej z tytułu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego skorzystało 7 rodzin (8 osób). W 2013 r. problem ten nie wystąpił, natomiast w 2012 r. dotyczył 4 rodzin (4 osób).

Tabela 28: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego

	2012	2013	2014
liczba rodzin	4	0	7
liczba osób w rodzinach	4	0	8

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Podstawą prawną włączania się instytucji pomocy społecznej w organizowanie działań na rzecz osób opuszczających zakłady karne i areszty śledcze jest porozumienie zawarte 13 czerwca 2000 r. pomiędzy Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej a Centralnym Zarządem Służby Więziennej. W porozumieniu tym określono zasady współpracy ośrodków pomocy społecznej oraz administracji zakładów karnych w zakresie organizacji pomocy osobom zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz rodzinom osób pozbawionych wolności. Współpraca ta ma na celu przeciwdziałanie pogłębianiu się zjawiska izolacji tych osób oraz ich przygotowania do społecznej readaptacji. Wspólne działania pomocy społecznej oraz administracji zakładów karnych zmierzają do:

- utrzymywania więzi pomiędzy osobami przebywającymi w zakładach karnych (osadzonymi) a ich rodzinami,
- wywiązywania się osadzonych zatrudnionych z obowiązku alimentacyjnego,
- udzielania pomocy w kierowaniu do środowiskowych ośrodków wsparcia osadzonych, którzy odbywali karę pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym,
- udzielania pomocy w kierowaniu na leczenie odwykowe osadzonych, uzależnionych od alkoholu, środków odurzających lub psychotropowych,
- rozwiązywania problemów życiowych, w tym zwłaszcza poprawy trudnej sytuacji materialnej osadzonych oraz ich rodzin.

4.3. Podsumowanie diagnozy

Dokonana diagnoza oraz analiza przyczyn przyznania pomocy pozwala wyciągnąć wnioski, dotyczące obszarów problemowych w gminie Gościeradów.

- Ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie w 2014 r. skorzystało 480 rodzin (1 483 osoby w rodzinach).
- Z analizy problemów społecznych wynika, że dysfunkcją, która występuje w największej liczbie rodzin jest ubóstwo. Problem ten w 2014 r. dotyczył 31,6% rodzin otrzymujących pomoc w gminie Gościeradów. W rodzinach dotkniętych problemem ubóstwa żyło 927 osób (31,7% korzystających z pomocy OPS).
- Kolejnym bardzo ważnym problemem społecznym w gminie jest bezrobocie. Z powodu bezrobocia świadczenia z OPS w 2014 r. otrzymywała ¼ rodzin oraz ¼ osób w rodzinach otrzymujących pomoc.
- Znaczącą dysfunkcją była również długotrwała lub ciężka choroba, której problem dotknął 19% rodzin potrzebujących wsparcia ze strony OPS, w których żyło 16,6% osób otrzymujących pomoc.
- Należy również zwrócić uwagę na dość wysoki odsetek rodzin z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (11,8% wszystkich rodzin otrzymujących wsparcie, 16,8% osób w rodzinach otrzymujących wsparcie).
- Równie ważnym problemem jest niepełnosprawność. W gminie Gościeradów w 2014 r. 94 rodziny borykały się z tym problemem (9,9% rodzin otrzymujących pomoc).
- Pozostałe problemy, będące przyczyną przyznawania pomocy społecznej, występowały w nieco mniejszym stopniu. Nie oznacza to jednak, że można je zmarginalizować. Należy pamiętać, że bez względu na to, jak dużą grupę osób dotyczą, są tak samo ważne i rodzą konieczność opracowywania określonych działań, które w przyszłości będą zapobiegały ich powstawaniu lub łagodziły skutki ich występowania.

Tabela 29: Procentowy udział osób w rodzinach otrzymujących pomoc z OPS w Gościeradowie wg powodów przyznania pomocy

	Rodziny			Osoby w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Ubóstwo	34,6	25,9	31,6	34,6	25,8	31,7
Bezrobocie	25,7	28,9	24,2	24,9	27,3	24,8
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	7,2	11,2	11,8	10,5	15,2	16,8
Długotrwała lub ciężka choroba	17,8	20,0	19,0	15,5	17,7	16,6
Niepełnosprawność	10,6	9,5	9,9	8,1	7,5	6,7
Potrzeba ochrony macierzyństwa	2,8	3,0	1,3	5,5	5,7	2,3
Alkoholizm	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0,4	0,2	0,7	0,1	0,1	0,3
Zdarzenia losowe	0,2	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2
Sieroctwo	0,2	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1
Bezdomność	0,1	0,2	0,2	0,0	0,2	0,1
Przemoc w rodzinie	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Narkomania	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0

Źródło: Sprawozdanie MPiPS za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Ustawa o pomocy społecznej przewiduje również pomoc osobom lub rodzinom dotkniętym problemem handlu ludźmi, trudnościami w integracji w związku ze statusem uchodźcy lub ochrony

uzupełniającej, klęski żywiołowej lub ekologicznej oraz sytuacji kryzysowej, jednak w latach 2012–2014 problemy te na terenie gminy Gościeradów nie wystąpiły.

Współcześnie system pomocy społecznej zakłada wielopoziomowe i wszechstronne wsparcie osoby lub rodziny w przezwyciężaniu trudności życiowych. Konieczne jest zaangażowanie licznych instytucji i organizacji zarówno publicznych jak i pozarządowych, a także prywatnych, stąd też wynika konieczność rozwijania współpracy pomiędzy tymi instytucjami na rzecz polepszenia sytuacji społecznej w gminie.

5. Misja Strategii

Misją *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradów na lata 2016–2020* jest:

zaspokojenie potrzeb społecznych wszystkich mieszkańców i ich wzajemna integracja w celu zapewnienia równowagi społecznej i godnych warunków do życia oraz przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom i wykluczeniu społecznemu.

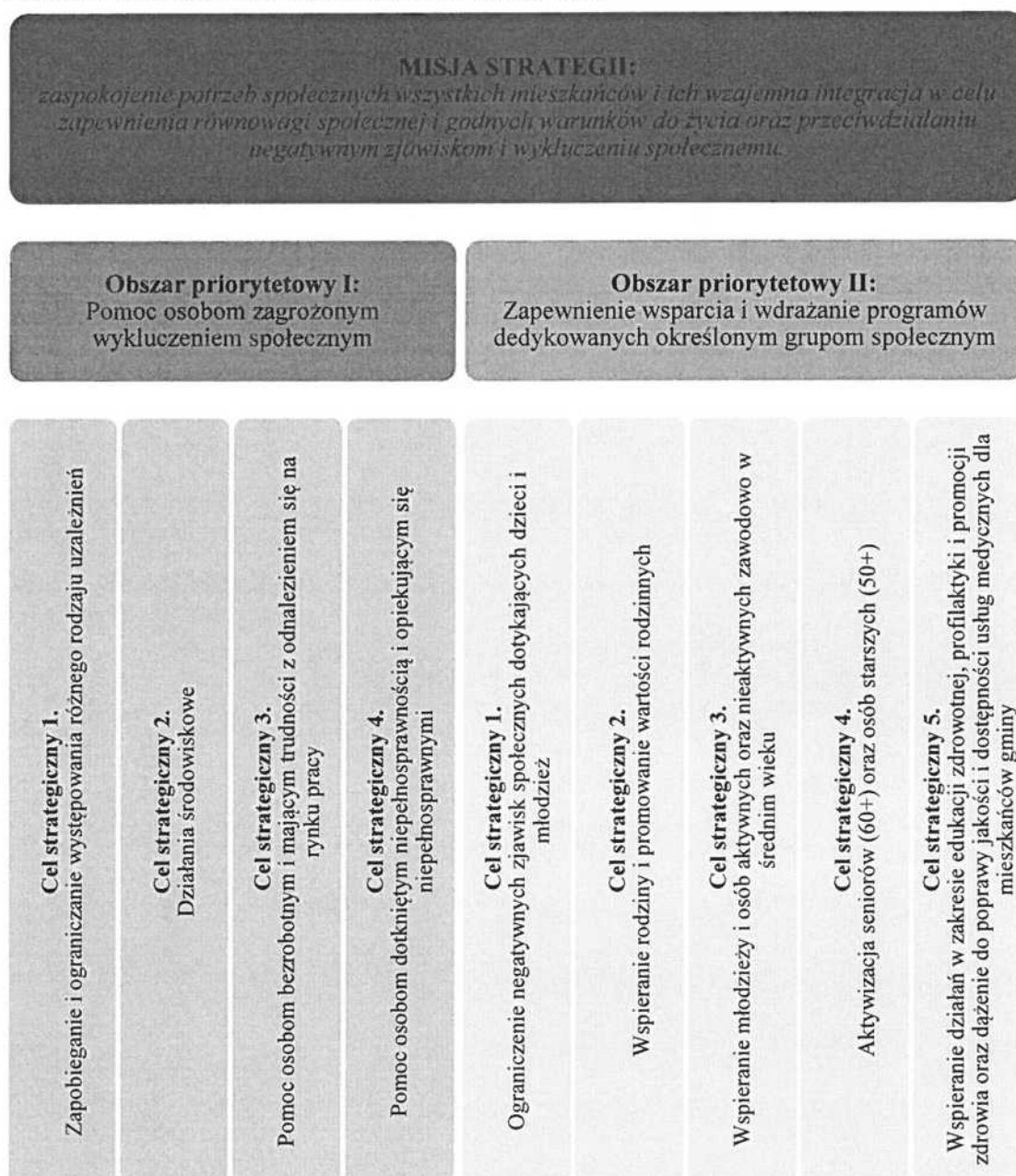
Realizacja powyższej misji, a także zaproponowanych w dalszej części dokumentu celów ma przyczynić się do tego, że zdrowi, aktywni i zaradni życiowo mieszkańcy gminy są w stanie utrzymać siebie i swoje rodziny z pracy zarobkowej, którą wykonują. Zaś z pomocy społecznej korzystają osoby i rodziny, które w wyniku różnych zdarzeń losowych znalazły się przejściowo lub trwale w trudnej sytuacji życiowej albo nie są w pełni zdolne do samodzielnej egzystencji. Natomiast w rodzinach panują właściwe, oparte na szacunku i trosce relacje pomiędzy wszystkimi jej członkami. Rodzice lub opiekunowie cechują się odpowiedzialnością za edukację, wychowanie i rozwój dzieci.

Ważne jest aby pojedyncze osoby, ale także całe rodziny doświadczające trudności życiowych otrzymywały specjalistyczne wsparcie. Dlatego w realizację Strategii warto angażować również lokalną społeczność i organizacje społeczne, które przejawiają wrażliwość na występujące problemy społeczne. Wspólne działanie władz gminy z mieszkańcami i różnymi podmiotami, bez względu na wiek, płeć, status materialny, przyczynia się do integracji społecznej, budowania wzajemnych więzi i zwiększa poczucie bezpieczeństwa.

6. Cele Strategii

Bazując na założeniach *Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020* oraz w oparciu o sporządzoną charakterystykę gminy i przeprowadzoną analizę problemów społecznych wyróżniono dwa obszary priorytetowe wymagające interwencji. W ramach obszarów priorytetowych określono szczegółowe cele strategiczne i operacyjne, a także kierunki działań jakie należy podjąć by ograniczyć występujące na terenie gminy problemy społeczne. Sformułowany katalog działań nie jest zamknięty. Jeżeli w trakcie wdrażania Strategii zajdzie potrzeba podjęcia innych działań niż te określone w dokumencie, a swoim zakresem wpisują się one w nakreślone cele, to również powinno podjąć się ich realizacji.

Rysunek 3: Układ obszarów priorytetowych i celów strategicznych

Źródło: Opracowanie własne

Obszar priorytetowy I.

Pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym

Cel strategiczny 1. Zapobieganie i ograniczanie występowania różnego rodzaju uzależnień

Cel operacyjny:

1. Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki uzależnień.
2. Współpraca z Policją oraz ośrodkami zajmującymi się leczeniem osób uzależnionych.

Kierunki działań:

- Przygotowanie i realizacja w każdym roku Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Przygotowanie i realizacja w każdym roku Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomani.
- Wspieranie działalności organizacji oraz grup formalnych i nieformalnych prowadzących działalność w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
- Finansowanie/dofinansowanie szkoleń dla osób pracujących w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Prowadzenie działań edukacyjnych na temat wpływu alkoholu i narkotyków na organizm człowieka (kampanie, konferencje, seminaria, informacje i artykuły w lokalnej prasie, ulotki itp.).
- Upowszechnianie informacji o bazie pomocowej i rodzaju możliwej do otrzymania pomocy, skierowanej do osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków.

Cel strategiczny 2. Działania środowiskowe

Cel operacyjny:

1. Rozwój środowiskowych form wsparcia oraz aktywizacja mieszkańców gminy i organizacji społecznych w ramach samopomocy.
2. Tworzenie zasobów mieszkań socjalnych i chronionych.

Kierunki działań:

- Organizowanie pomocy osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, np. zbiórki żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr.
- Realizacja programu pomocy żywnościowej FEAD.
- Organizowanie pomocy prawnej dla osób i rodzin borykających się z trudnościami finansowymi wynikającymi z zaciągniętych zobowiązań bieżących lub wieloletnich (z przeszłości).
- Organizowanie spotkań wigilijnych dla samotnych i najbardziej potrzebujących mieszkańców.
- Przygotowanie i realizacja gminnego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Współpraca z instytucjami i organizacjami społecznymi w zakresie pomocy osobom zagrożonym ubóstwem i bezdomnością.
- Realizacja programów w zakresie prewencji przed utratą mieszkania i bezdomnością.
- Rozwój budownictwa socjalnego oraz mieszkalnictwa chronionego jako formy zapewnienia pomocy bezpośrednio w środowisku funkcjonowania, a nie w placówkach instytucjonalnych.

Cel strategiczny 3. Pomoc osobom bezrobotnym i mającym trudności z odnalezieniem się na rynku pracy

Cel operacyjny:

1. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Kraśniku.
2. Realizacja programów z zakresu integracji społeczno-zawodowej.

Kierunki działań:

- Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Kraśniku oraz innymi podmiotami specjalizującymi się w zakresie aktywizacji zawodowej.
- Bieżące monitorowanie sytuacji osób bezrobotnych.
- Realizacja projektów umożliwiających nabywanie nowych kwalifikacji, wykształcenia oraz umiejętności kluczowych do podjęcia pracy i utrzymania zatrudnienia, w szczególności przez osoby długotrwale bezrobotne oraz nie posiadające doświadczenia zawodowego.
- Wspieranie przedsięwzięć doradczych, szkoleniowych i finansowych skierowanych do osób decydujących się na samozatrudnienie.
- Upowszechnienie idei wolontariatu jako formy prac przygotowującej do podjęcia zatrudnienia.
- Promocja równościowego traktowania kobiet i mężczyzn na rynku pracy oraz elastycznych form zatrudnienia i organizacji pracy umożliwiających godzenie obowiązków zawodowych i rodzinnych.
- Realizacja prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych.
- Propagowanie postaw przedsiębiorczych wśród osób bezrobotnych i udzielenie wsparcia merytorycznego osobom zamierzającym otworzyć własną działalność gospodarczą lub założyć spółdzielnię socjalną.

Cel strategiczny 4. Pomoc osobom dotkniętym niepełnosprawnością i opiekującym się niepełnosprawnymi

Cel operacyjny:

1. Włączenie osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w „życie gminne”.
2. Likwidacja barier architektonicznych utrudniających funkcjonowanie w otoczeniu osobom z niepełnosprawnością.

Kierunki działań:

- Rozwijanie idei wolontariatu oraz pomocy sąsiedzkiej na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Organizacja dla opiekunów osób niepełnosprawnych i chorych grup wsparcia/samopomocy, poradnictwa, szkoleń itp.
- Zapewnienie transportu dla osób niepełnosprawnych w razie występowania takiej potrzeby.
- Sukcesywne przystosowywanie obiektów użyteczności publicznej oraz miejsc w przestrzeni publicznej do możliwości korzystania z nich przez osoby z niepełnosprawnością.
- Realizacja przedsięwzięć służących integracji i przełamywaniu stereotypów dotyczących osób z niepełnosprawnością wśród społeczeństwa.
- Organizacja różnych form aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowej dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.
- Zapewnienie domowych usług opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnością w celu jak najdłuższego utrzymania ich w miejscu zamieszkania.
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym w zakresie wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych.

Obszar priorytetowy II.

Zapewnienie wsparcia i wdrażanie programów dedykowanych określonym grupom społecznym

Cel strategiczny 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych dotyczących dzieci i młodzieży

Cel operacyjny:

1. Wyrównywanie szans w dostępie do edukacji.
2. Przeciwdziałanie zwiększaniu się grupy tzw. NEETs'ów (not in employment, education or training).

Kierunki działań:

- Upowszechnianie wśród rodziców pozytywnego wpływu edukacji przedszkolnej na rozwój dzieci.
- Organizowanie zajęć pozalekcyjnych i świetlicowych dla dzieci i młodzieży.
- Dofinansowywanie (a w miarę możliwości pełne finansowanie) uczestnictwa dzieci i młodzieży w różnych formach wypoczynku.
- Wsparcie aktywizacji oraz samoorganizacji grup młodzieżowych przez organizację kursów i szkoleń dla ich liderów.
- Promowanie osiągnięć dzieci i młodzieży, w tym zapewnienie wsparcia organizacyjnego i finansowego (np. stypendia w różnych dziedzinach).
- Współpraca pomiędzy organizacjami i instytucjami zajmującymi się dziećmi i młodzieżą, w szczególności zagrożoną wykluczeniem społecznym.
- Realizacja rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w celu ograniczenia zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 2. Wspieranie rodziny i promowanie wartości rodzinnych

Cel operacyjny:

1. Wdrażanie nowych i promowanie obecnie funkcjonujących programów dla rodzin wielodzietnych, np. Karta Dużej Rodziny.
2. Wspieranie rodzin niepełnych (rodziców samotnie wychowujących dzieci).
3. Przeciwdziałanie przejawom dysfunkcji i przemocy w rodzinie.

Kierunki działań:

- Przygotowanie i realizacja Programu Wspierania Rodziny w Gminie Gościeradów na lata 2016–2020.
- Przygotowanie i realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016–2020.
- Wspieranie rodzin przez asystenta rodziny.
- Wspieranie działalności organizacji, instytucji, grup formalnych i nieformalnych prowadzących działalność w zakresie pomocy rodzinie.
- Organizacja pracy socjalnej na rzecz rodzin z wykorzystaniem różnych metod i technik oraz prowadzenie mediacji w wymagających tego sytuacjach (poradnictwo rodzinne, wsparcie pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów, mediatorów, prawników).
- Podejmowanie działań na rzecz pedagogizacji rodziców oraz wzmocnienie współpracy placówek oświatowych z rodzicami dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół.
- Czerpanie z dobrych praktyk wynikających z realizacji projektów ogólnopolskich, regionalnych i lokalnych w zakresie pracy z rodzinami i osobami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej.
- Promowanie modelu rodziny wielodzietnej oraz realizacja programu Karta Dużej Rodziny.
- Podnoszenie kwalifikacji członków Zespołu Interdyscyplinarnego.

Cel strategiczny 3. Wsparcie młodzieży i osób aktywnych oraz nieaktywnych zawodowo w średnim wieku

Cel operacyjny:

1. Realizacja inicjatyw młodzieżowych oraz programów wspierających aktywność społeczną młodzieży.
2. Realizacja programów, warsztatów, kursów i konsultacji sprzyjających reintegracji społecznej.
3. Inicjowanie zakładania kół gospodyń wiejskich w celu integracji lokalnej społeczności i budowaniu więzi międzypokoleniowych.

Kierunki działań:

- Przygotowanie i realizacja Programu Aktywności Lokalnej.
- Prowadzenie we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi gminy działań w zakresie edukacji kulturalnej mieszkańców w różnych formach, np. wyjazdy do kina, teatru, filharmonii i innych instytucji kultury, tworzenie kół zainteresowań; organizacja spotkań z artystami itp.
- Edukacja ekonomiczna młodzieży i dorosłych w zakresie gospodarowania budżetem domowym, zawierania umów, przysługujących praw konsumenckich, korzystania z usług finansowych itp.
- Udzielanie pomocy w zakresie ponownego włączenia się w życie rodzinne i życie w społeczności osób w różnych wieku np. kończących odbywanie kary w zakładzie karnym itp.

Cel strategiczny 4. Aktywizacja seniorów (60+) oraz osób starszych (50+)

Cel operacyjny:

1. Prowadzenie i rozwijanie oferty Dziennego Domu „Senior-Wigor”.
2. Budowanie więzi międzypokoleniowych poprzez organizowanie specjalnych uroczystości i wydarzeń.
3. Zachęcenie osób starszych, bogatych w doświadczenia życiowe i zawodowe do dzielenia się swoją wiedzą na różnych płaszczyznach.

Kierunki działań:

- Rozwijanie idei wolontariatu na rzecz osób starszych.
- Promowanie „aktywnego starzenia się i pozytywnego wizerunku osób starszych.
- Zapewnienie domowych usług opiekuńczych dla osób schorowanych w celu jak najdłuższego utrzymania ich w miejscu zamieszkania.
- Rozwijanie idei wolontariatu oraz pomocy sąsiedzkiej na rzecz osób starszych i seniorów, w szczególności borykających się z problemami zdrowotnymi i ograniczoną samodzielnością.
- Zaangażowanie dzieci i młodzieży oraz osoby starsze i seniorów w inicjatywy sprzyjające integracji międzypokoleniowej oraz kultywowaniu tradycji i lokalnych zwyczajów.
- Organizacja różnorodnych form aktywności kulturalnej, społecznej, edukacyjnej, rekreacyjnej osób starszych.

Cel strategiczny 5. Wspieranie działań w zakresie edukacji zdrowotnej, profilaktyki i promocji zdrowia oraz dążenie do poprawy jakości i dostępności usług medycznych dla mieszkańców gminy

Cel operacyjny:

1. Poprawa stanu zdrowia oraz kondycji fizycznej i psychicznej mieszkańców.
2. Wzrost świadomości na temat edukacji i profilaktyki zdrowotnej.

Kierunki działań:

- Organizacja spotkań ze specjalistami np. lekarzami różnych specjalności, dietetykami.
- Promocja właściwych nawyków żywieniowych, dbania o higienę osobistą oraz zapobiegania chorobom, zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.
- Popularyzacja profilaktyki zdrowotnej w zakresie wczesnego wykrywania nowotworów i innych chorób cywilizacyjnych.
- Organizacja zajęć sportowo-rekreacyjnych (zespołowych i indywidualnych) uwzględniających potrzeby różnych grup społecznych.

7. Wdrażanie i monitorowanie Strategii

Wdrażanie i monitorowanie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradow* na lata 2016–2020 będzie koordynowane przez Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie. Natomiast nadzór nad Strategią będzie spoczywał na Radzie Gminy, która przyjmuje dokument i zatwierdza jego ewentualne zmiany oraz Wójt Gminy, który bezpośrednio odpowiada za jej realizację oraz opracowywanie rocznych budżetów gminy.

Rokiem bazowym do pomiaru wartości wskaźników/mierników będzie 2016 r. Ich coroczny monitoring pozwoli na formułowanie wniosków, czy realizacja Strategii przebiega zgodnie z założeniami i oczekiwaniami władz gminy, a także mieszkańców. Wnioski formułowane w oparciu o prowadzony monitoring i ewaluację pozwalają na ocenę skuteczności i użyteczności podejmowanych działań. Również stanowią podstawę do wprowadzania modyfikacji w Strategii. Informacje związane z monitoringiem będą ujmowane w sprawozdaniu z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej i przedkładane Radzie Gminy.

Tabela 30: Wskaźniki/mierniki kontekstowe monitorujące realizację Strategii

Lp.	Wskaźnik/miernik
1.	Liczba ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania – ogółem, w podziale na płeć dla całego obszaru gminy, w poszczególnych miejscowościach.
2.	Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku.
3.	Przyrost naturalny.
4.	Migracje na pobyt stały wg kierunków.
5.	Liczba pracujących – ogółem, w podziale na płeć.
6.	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON.
7.	Wyposażenie mieszkań w instalacje sanitarno-techniczne i liczba korzystających z instalacji sieciowych.
8.	Udział wydatków na pomoc społeczną w całkowitych wydatkach ogółem budżetu gminy.
9.	Liczba osób, którym udzielono świadczenia oraz liczba udzielonych świadczeń z zadań własnych gminy realizowanych przez OPS.
10.	Kwota świadczeń udzielonych z zadań własnych gminy realizowanych przez OPS.
11.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy OPS – w podziale na liczebność rodziny.
12.	Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano decyzję świadczenia.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 31: Wskaźniki/mierniki szczegółowe działań i rezultatów monitorujące realizację Strategii

OBSZAR PRIORYTETOWY I	
Pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym	
<i>Cel strategiczny 1. Zapobieganie i ograniczanie występowania różnego rodzaju uzależnień</i>	
1.	Liczba wniosków o zastosowanie wobec osoby uzależnionej (od alkoholu, narkotyków) obowiązku poddania się leczeniu w specjalnym ośrodku.
2.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu.
3.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu narkomanii.
4.	Liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napoi alkoholowych oraz udział skontrolowanych punktów w ogólnej liczbie punktów oferujących w sprzedaży alkohol.
5.	Liczba przeprowadzonych szkoleń, warsztatów, działań edukacyjnych mających charakter prewencyjny.
6.	Liczba przeprowadzonych szkoleń, warsztatów, działań edukacyjnych dla osób uzależnionych.
<i>Cel strategiczny 2. Działania środowiskowe</i>	
1.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa.
2.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezdomności.
3.	Liczba mieszkań (lokalii) socjalnych i chronionych na terenie gminy.
4.	Liczba oczekujących na mieszkania socjalne i chronione.

Cel strategiczny 3. Pomoc osobom bezrobotnym i mającym trudności z odnalezieniem się na rynku pracy	
1.	Liczba osób, które skorzystały z instrumentów aktywizacji zawodowej.
2.	Liczba osób, które nabyły nowe lub podniosły posiadane kwalifikacje zawodowe w wyniku udziału w szkoleniach/warsztatach.
3.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia.
4.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych – ogółem, w podziale na płeć.
5.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – ogółem, w podziale na płeć.
Cel strategiczny 4. Pomoc osobom dotkniętym niepełnosprawnością i opiekującym się niepełnosprawnymi	
1.	Liczba i rodzaj zlikwidowanych barier architektonicznych i wprowadzonych ułatwień dla osób z niepełnosprawnością.
2.	Liczba zorganizowanych wydarzeń dla osób z niepełnosprawnością mających na celu przełamywanie stereotypów i włączenie ich w życie społeczne.
3.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności.
4.	Liczba osób objętych pomocą wolontarystyczną.
OBSZAR PRIORYTETOWY II	
Zapewnienie wsparcia i wdrażanie programów dedykowanych określonym grupom społecznym	
Cel strategiczny 1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych dotyczących dzieci i młodzieży	
1.	Liczba godzin zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych i świetlicowych dla dzieci i młodzieży w podziale na rodzaj (np. edukacyjny, sportowy, kulturalny itd.).
2.	Liczba uczestników zorganizowanych form wypoczynku (letnich, zimowych).
3.	Liczba stypendystów w różnych dziedzinach i kwota wypłaconych stypendiów.
4.	Kwota środków finansowych przeznaczonych na wsparcie działalności zorganizowanych grup młodzieżowych.
5.	Liczba osób otrzymujących pomoc w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.
Cel strategiczny 2. Wspieranie rodziny i promowanie wartości rodzinnych	
1.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu wielodzietności.
2.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy w rodzinie.
3.	Liczba i kwota udzielonych świadczeń rodzinnych w ramach zadań zleconych.
4.	Liczba i wartość świadczeń wypłacanych z funduszu alimentacyjnego.
5.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa.
6.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.
7.	Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart” w ciągu roku i liczba obecnie „otwartych”.
Cel strategiczny 3. Wspieranie młodzieży i osób aktywnych oraz nieaktywnych zawodowo w średnim wieku	
1.	Liczba zorganizowanych wydarzeń o różnej formie w zakresie edukacji kulturalnej mieszkańców.
2.	Liczba formalnych i nieformalnych organizacji skupiających mieszkańców oraz liczba uczestników/osób systematycznie angażujących się w ich działalność.
3.	Liczba zorganizowanych programów, warsztatów, kursów i innych działań sprzyjających reintegracji społecznej.
4.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.
Cel strategiczny 4. Aktywizacja seniorów (60+) oraz osób starszych (50+)	
1.	Liczba działających na terenie gminy ośrodków/placówek/punktów wsparcia i innych form organizacyjnych dla osób starszych.
2.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, w tym pomocą wolontarystyczną.
3.	Liczba osób starszych korzystających z różnorodnych form aktywności kulturalnej, społecznej, edukacyjnej i rekreacyjnej.
4.	Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu starości.
Cel strategiczny 5. Wspieranie działań w zakresie edukacji zdrowotnej, profilaktyki i promocji zdrowia oraz dążenie do poprawy jakości i dostępności usług medycznych dla mieszkańców gminy	
1.	Liczba zrealizowanych inicjatyw w zakresie edukacji zdrowotnej, profilaktyki i promocji zdrowia.
2.	Liczba zajęć (impresz) sportowo-rekreacyjnych zorganizowanych dla mieszkańców.
3.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby.
4.	Liczba udzielonych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej.

Źródło: Opracowanie własne

8. Źródła finansowania Strategii

Wyznaczone w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gościeradów na lata 2016–2020* cele i kierunki działań, aby zostały zrealizowane, wymagają zapewnienia odpowiednich środków finansowych. Podstawowym źródłem finansowania będą środki własne gminy Gościeradów. Jednakże istotna będzie aktywność Urzędu Gminy i Ośrodka Pomocy Społecznej w aplikowaniu o środki zewnętrzne, np.: środki z budżetu państwa, środki z funduszy krajowych oraz środki z Unii Europejskiej.

Do możliwych źródeł finansowania Strategii można zaliczyć m.in środki:

- własne gminy,
- własne powiatu, województwa (projekty partnerskie),
- budżetu państwa, w tym dotacje celowe ministerstw,
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Narodowego Funduszu Zdrowia,
- Funduszu Pracy,
- Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej,
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020,
- Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020,
- Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020 finansowanego ze środków Unii Europejskiej (FEAD),
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020,
- Programu wsparcia budownictwa socjalnego ze środków Funduszu Doplát (BGK),
- pochodzące z grantów dla organizacji pozarządowych,
- prywatne (darowizny, datki, mechanizm 1%, środki własne organizacji społecznych i przedsiębiorców).

Realizacja poszczególnych działań wymienionych w Strategii uzależniona będzie od środków posiadanych i pozyskanych przez gminę Gościeradów i jej jednostki organizacyjne. W chwili obecnej określenie bardziej precyzyjne ram finansowych nie jest możliwe ani celowe ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu i jego pięcioletni horyzont czasowy, a przede wszystkim konkursowy charakter wielu programów pomocowych oraz niekiedy incydentalny charakter wsparcia. Ponadto wpływa na sferę społeczną mają również działania „twarde” (inwestycyjne), będące komplementarnymi do działań „miękkich” (społecznych), takie jak: inwestycje w drogi, remonty budynków, zakup sprzętu i wyposażenie placówek oświatowych oraz jednostek organizacyjnych gminy.

W związku z powyższym określanie środków finansowych potrzebnych do realizacji Strategii w większym stopniu będzie możliwe na etapie opracowywania corocznych budżetów gminy i Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie.

Bibliografia

Literatura

1. Nitecki S., *Prawo do pomocy społecznej w polskim systemie prawnym*, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2008.
2. Sierpowska I., *Pomoc społeczna. Komentarz*, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2014.

Źródła prawa

1. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2015.163 j.t., z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2015.748 t.j., z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U.2011.231.1375 j.t., z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocii zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U.2015.149 j.t., z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2014.1118 j.t., z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U.2012.406 j.t., z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U.2012.1356 j.t., z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U.2011.127.721 j.t., z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2015.114 j.t., z późn. zm.).
10. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U.2012.124 j.t., z późn. zm.).
11. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.2015.1390 t.j., z późn. zm.).
12. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2014.1649 j.t., z późn. zm.).
13. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U.2004.256.2572 j.t., z późn. zm.).
14. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U.2015.859 j.t., z późn. zm.).
15. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2015.1515 j.t., z późn. zm.).
16. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U.2015.332 j.t., z późn. zm.).
17. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U.2011.43.225 j.t., z późn. zm.).

Dokumenty strategiczne (unijne, krajowe i regionalne)

1. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013.
2. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komisja Europejska, Bruksela 2010.
3. Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, Komisja Europejska, Bruksela 2010.
4. Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na lata 2015–2017, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2014.

5. Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomani na lata 2011–2016, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 r. w sprawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016, Dz. U. 2011 nr 78 poz. 428.
6. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020, Warszawa 2014.
7. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.
8. Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011–2015, Załącznik do Uchwały nr 35/2011 Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 r.
9. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011–2015, Starostwo Powiatowe w Kraśniku, Kraśnik 2010.
10. Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia, Komisja Europejska, Bruksela 2010.
11. Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2015.
12. Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020, Załącznik do uchwały nr 237 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r.
13. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, Lublin 2013.
14. Strategia Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 (projekt), Gościeradów 2015.
15. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013.
16. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2013.
17. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (aktualizacja), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013.
18. Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.
19. Wieloletni Program Wspierania Finansowego Gmin W Zakresie Dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020, Załącznik do uchwały nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r.

Sprawozdania, informacje i inne dokumenty gminy

1. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2015 rok, Uchwała Nr II/6/14 Rady Gminy Gościeradów z dnia 11 grudnia 2014 r.
2. Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2015–2017, Uchwała Nr IV/32/15 Rady Gminy Gościeradów z dnia 26 marca 2015 r.
3. Gminny System Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną w Gminie Gościeradów na lata 2011–2015, Uchwała Nr XI/48/11 Rady Gminy Gościeradów z dnia 28 września 2011 r.
4. Lokalny program wspierania edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży z terenu Gminy Gościeradów, Uchwała Nr VIII/54/2015 Rady Gminy Gościeradów z dnia 13 sierpnia 2015 r.
5. Program osłonowy w zakresie dożywiania dzieci i młodzieży w Gminie Gościeradów na rok 2015, Uchwała Nr III/16/15 Rady Gminy Gościeradów z dnia 29 stycznia 2015 r.
6. Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Gościeradów na lata 2011–2015, Uchwała Nr VI/22/11 Rady Gminy Gościeradów z dnia 31 marca 2011 r.

Źródła danych pierwotnych

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Źródła internetowe

1. Strona internetowa Domu Pomocy Społecznej w Gościeradowie
<http://www.dpsgoscieradow.pl>.
2. Strona internetowa Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie
<http://opsgoscieradow.pl>.
3. Strona internetowa Portalu Nasza Kasa
<http://www.naszakasa.org.pl>.
4. Strona internetowa Urzędu Gminy Gościeradów
<http://www.goscieradow.pl>.
5. Strona internetowa Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej
<http://www.zosprp.pl>.

Spis tabel, wykresów i rysunków

Tabele

Tabela 1: Wykaz sołectw gminy Gościeradów wraz z liczbą mieszkańców.....	21
Tabela 2: Zasoby mieszkaniowe	23
Tabela 3: Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki	23
Tabela 4: Mieszkania oddane do użytkowania.....	23
Tabela 5: Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	23
Tabela 6: Mieszkania wyposażone w urządzenia sanitarno-techniczne (w % ogółu mieszkań).....	24
Tabela 7: Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS w Gościeradowie	28
Tabela 8: Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenia	28
Tabela 9: Liczba osób, którym udzielono świadczenia oraz liczba udzielonych świadczeń z zadań własnych gminy realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie	29
Tabela 10: Kwota świadczeń udzielonych z zadań własnych gminy realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie (zł)	29
Tabela 11: Liczba udzielonych świadczeń rodzinnych w ramach zadań zleconych w OPS w Gościeradowie	30
Tabela 12: Kwota udzielonych świadczeń rodzinnych w ramach zadań zleconych w OPS w Gościeradowie	30
Tabela 13: Fundusz alimentacyjny	31
Tabela 14: Wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej (zł).....	33
Tabela 15: Wydatki gminy na pomoc społeczną (zł)	34
Tabela 16: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia	36
Tabela 17: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa	37
Tabela 18: Liczba osób otrzymujących pomoc w ramach Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	38
Tabela 19: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu.....	39
Tabela 20: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu narkomanii	40
Tabela 21: Wydatki budżetu gminy na zwalczanie narkomanii oraz przeciwdziałanie alkoholizmowi	40
Tabela 22: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu przemocy w rodzinie	41
Tabela 23: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezdomności	43
Tabela 24: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności	44
Tabela 25: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby	46
Tabela 26: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa	47
Tabela 27: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.....	49
Tabela 28: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.....	50
Tabela 29: Procentowy udział osób w rodzinach otrzymujących pomoc z OPS w Gościeradowie wg powodów przyznania pomocy	51
Tabela 30: Wskaźniki/mienniki kontekstowe monitorujące realizację Strategii	60
Tabela 31: Wskaźniki/mienniki szczegółowe działań i rezultatów monitorujące realizację Strategii ...	60

Wykresy

Wykres 1: Liczba ludności w gminie Gościeradów	21
Wykres 2: Struktura ludności wg płci	22
Wykres 3: Ludność wg ekonomicznych grup wieku (%).....	22
Wykres 4: Pracujący ogółem.....	25
Wykres 5: Pracujący wg płci.....	25
Wykres 6: Zarejestrowani bezrobotni	26
Wykres 7: Zarejestrowani bezrobotni wg płci.....	26

Rysunki

Rysunek 1: Mapa gminy Gościeradów.....	19
Rysunek 2: Położenie gminy Gościeradów w powiecie kraśnickim	20
Rysunek 3: Układ obszarów priorytetowych i celów strategicznych.....	54

Przewodniczący Rady
Gminy Gościeradów

Grzegorz Łatawiec

